

SÜTLE GELEN EMEĞİN DAYANIŞMASI

TİRE SÜT KOOPERATİFİ

Vaka Analizi

SÜTLE GELEN EMEĞİN DAYANIŞMASI

TİRE SÜT KOOPERATİFİ

Vaka Analizi

**Sütle Gelen Emegın Dayanışması
TİRE SÜT KOOPERATİFİ**

Hazırlayan
Dilek KUŞ

Katkı Verenler
Celal İnal

Deniz Kesmez

Ercan Eroğlu

Ertan Karabıyk

Koray Hoılu

Mahmut Eskiıörük

Sinem Bayraktar

Yeliz Pala

Tire Süt Kooperatifi Çalışanları

Tasarım

Kurtuluş KARAŞIN

www.kurtuluskarasin.com

Baskı

Altan Matbaası

www.altanmatbaacilik.com

1. Baskı / 1000 Adet

Aralık, 2015, Ankara

Bu yayın bir kamu malıdır. Bir kısmından veya tamamından alıntı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.

Kalkınma Atölyesi / Development Workshop
Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi
Dodurga Mah. Poligon Sitesi 30-A, Türkkonut
Çankaya-Ankara / Türkiye
+ 90 541 457 31 90

<http://www.kalkinmaatolyesi.org>
www.facebook.com/kalkinmaatolyesi
[@kalkinmaatolyesi](https://twitter.com/kalkinmaatolyesi)
info@kalkinmaatolyesi.org

TEŞEKKÜR 5

ÖNSÖZ 7

BİRİNCİ BÖLÜM 9

KOOPERATİFÇİLİĞİN TARİHÇESİ VE DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİK

İKİNCİ BÖLÜM 17

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

Osmanlı Döneminde Kooperatifçilik / 17

Cumhuriyet Döneminde Kooperatifçilik / 19

Türkiye'de Kooperatifçiliğin Karşılaştığı Başlıca Sorunlar / 22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 25

TİRE SÜT KOOPERATİFİ

Arkaplan / 25

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile İşbirliğinin Sonuçları / 29

Tire Süt Kooperatifi'nde Üretim / 30

Yem Bitkisi ve Yem Üretim Aşamaları / 30

Süt Üretim Aşamaları / 31

Süt İşleme Tesisi / 31

Et Üretim Aşamaları / 33

Üretim Sırasında Karşılaşılan Başlıca Sorunlar / 34

Elde Edilen Kazanımlar / 35

Ekonomik Kazanımlar / 35

Sosyal Kazanımlar / 36

Kooperatifin Yerel Üretici Üzerindeki Etkisi / 37

Projeler / 38

Okul Sütü ve Süt Kuzusu Projeleri / 38

Çiftçim Market / 39

Alo Süt / 40

Hastalıktan Ari Çiğ Süt / 40

Bizim Çiftlik / 40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 43

TİRE SÜT KOOPERATİFİNİN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

Tire Süt Kooperatifi'nin Kooperatif Değerleriyle Bütünleşme Şekli / 43

Tire Süt Kooperatifi ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Değerlendirmesi / 44

Üretim Süreci ve Yönetim Kadrosu Arasındaki İlişki / 45

Kooperatifin Büyüme Süreci / 46

KAYNAKLAR 48

Üniversitede, izleyeceğim yöne karar verirken en istediğim şey dezavantajlı gruplarla çalışmaktı. Bu işe nasıl ve nereden başlayacağım konusunda ise fikir sahibi değildim. Bir tesadüf eseri tanıştığım Kalkınma Atölyesi, bu soruya cevap vermeme yardımcı olmakla kalmadı; artık gündelik hayatta kendisine yer bulmakta zorlanan dayanışma, emek, birlik gibi kavramların aslında neden önemli olduklarını da hatırlatmış oldu. İlk kez yazdığım ve nasıl yazılacağını bu çalışma sayesinde öğrendiğim Vaka Analizi, aynı zamanda bana “kooperatif” çalışmanın her çeşit faaliyeti daha zengin ve insancıl bir hale getirdiğini de öğretmiş oldu. İlk teşekkürüm bu yüzden, bir parçası olmama izin veren ve bana çok şey öğreten Kalkınma Atölyesi'ne...

TEŞEKKÜR

Bu vaka analizi de bir dayanışma sonucu ortaya çıktı. Sürecin en başından beri bana yol gösteren ve beni destekleyen Ertan Karabıyık'a; yardım ve destekleri için Sinem Bayraktar'a, Kurtuluş Karasın'a ve Yeliz Pala'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Bu konuda bizimle işbirliği yapmayı kabul eden ve desteklerini esirgemeyen, Tire Süt Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Eskiörük, basın danışmanı Koray Hoylu, Tire Süt Kooperatifi'nin tüm yönetim kurulu üyeleri, ortakları ve çalışanlarına katkıları için teşekkür ediyorum. Ortak bir emekle ortaya koymaya çalıştığımız Tire Süt Kooperatifi'nin öyküsünün başka topluluklara ve yörelere ilham vermesi dileğimizle...

Dilek Kuş

Kalkınma Atölyesi, 2013 yılında gençlerin sosyal kalkınma süreçlerine katılımlarını teşvik etmek ve onları cesaretlendirmek amacıyla “Kalkınmaya Katkı Verenler Programını” uygulamaya başlamıştır. Program, sosyal kalkınmaya katkı veren kişi ve kurumların hikâyelerini, başarılarını gençlere tanıtmaya ve bunların yaygınlaşmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda hazırlanan yayınların bir grubu da vaka analizleridir.

Türkiye’deki kooperatifçilik hareketi yüz yıldan fazla bir geçmişe sahip olmasına karşın toplumsal ve ekonomik yaşamda yeterince temsiliyeti ve etkisi hissedilmemekte, hatta olumsuz algıya neden olmaktadır. Kırsal kalkınma sürecinde de kooperatifler çoğunlukla finansal kaynağa erişme amacıyla kurulmakta ve özellikle ortakları tarafından yeterince sahiplenilmemektedir.

ÖNSÖZ

Tire Süt Kooperatifi, bir yandan ortaklarının üretimlerini sürdürebilmeleri için destek sağlarken, diğer yandan da toplumsal yarar sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ortaklar her geçen gün daha da artan bir ilgiyle kooperatife sahip çıkmaktadır. Öte yandan hem Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı hem de İzmir Büyükşehir Belediyesi’yle birlikte uyguladığı projeler, ulusal ölçekte yaygınlaşarak toplumsal yararı ve yerel kalkınmayı destekleyen modeller haline gelmiştir.

Kalkınma Atölyesi, Kalkınmaya Katkı Verenler Programının birinci vaka analizi için Tire Süt Kooperatifi deneyimini belirlemiş ve vaka analizi hazırlama sürecinde başta kooperatif başkanı Mahmut Eski-yörük olmak üzere bütün yönetim kurulu üyeleri ve çalışanlarından destek görmüştür. Vaka Analizi’ni kaleme alan Atölye gönüllüsü Dilek Kuş’a gönüllü emeği ve katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Bizim bolca ilham aldığımız çalışmanın gençlere yararlı olması dileğimizle.

Kalkınma Atölyesi, Aralık 2015, Ankara

KOOPERATİFÇİLİĞİN TARİHÇESİ VE DÜNYADA KOOPERATİFÇİLİK

Kooperatifçilik; sermayenin tek bir kişinin veya grubun elinde toplandığı özel işletme biçimlerine alternatif olarak, bu tip işletmelerin neden olduğu yoksulluk, adaletsiz gelir dağılımı, işçilerin sömürüye açık oluşu gibi sorunlara bir çözüm arayışı içinde doğmuş özel bir işletme biçimidir. Kooperatif işletmelerini diğer özel işletmelerden ayıran başlıca unsurlar, kooperatif bünyesindeki her bireyin sermayeye katkıda bulunması, yalnızca kâr amacı güdülmemesi ve herkesin kooperatif içinde eşit derecede oy hakkına sahip olmasıdır.

Kooperatif, “co-operation” sözcüklerinden türemiştir ve sözcük anlamı birlikte çalışmak, iş birliğiyle bir şeyler ortaya koymaktır. Ancak kooperatifçiliğe yüklenen anlamlar ve değerler, sözcük anlamından çok daha öteye gidiyor. Kooperatifçiliğin sahip olduğu değerler arasında ucuz ve kaliteli üretim yapma, adil fiyatlandırma, dayanışma, üreticiyle tüketiciyi aracsız buluşturmaktır. Bu değerler, hizmet veya mal üreticilerinin üretimlerini kolaylaştırdığı gibi, üreticiyi serbest piyasa koşulları içinde daha dayanıklı hale getirir. Tüketicieye, alacağı mal veya hizmetin hem kaliteli olduğu hem uygun fiyatla sunulduğu garantisini verir. Piyasadaki diğer özel işletmelerle rekabet edecek güce sahip olması bakımından, gerek ürün satış fiyatları gerekse ham madde fiyatları konusunda dengeleyici unsur olur. Örneğin, bir kooperatifin daha ucuza sattığı bir ürün daha çok tercih edileceği için, öteki özel kuruluşların da fiyatlarını düşürmeleri gerekecektir.

BÖLÜM 1

Ekonomik hayatı dengeleyici unsur olan kooperatifler, toplumsal yaşantıyı da daha dengeli hale getirecek güce sahiptir. Özellikle küçük ve orta ölçekli üreticilerin bir araya geldiği kuruluşlar olan kooperatifler, bu üreticilerin, rekabetçi serbest piyasa koşullarında kurumsal sürdürülebilirliklerini temin ederek üretimin devamlılığını sağlayacak ve işsizliğin önüne geçebileceklerdir. Ekonomik güvenliği sağlama yoluyla yaşam standartlarını artıracak, daha güvenli bir sosyal ortam yaratacak ve toplumdaki bireylerin dezavantajlı konuma düşmelerinin önüne geçebilecektir.

Çağdaş kooperatif faaliyetlerine benzer faaliyetler tarih boyunca olagelmıştır. İnsanlar, tarih boyunca, tek başına altından kalkması zor olan işler için bir araya gelmiş ve dayanışma göstermişlerdir. Ancak çağdaş kooperatifçiliğin ilk örnekleri 19. yüzyıl İngiltere’inde görü-

luyor. Çağdaş kooperatifçiliğin İngiltere’de ortaya çıkması şaşırtıcı değildir, çünkü tekelci sermayeye dayalı sanayi işletmelerinin işçilere çok ağır çalışma şartları dayattığı bir ortam söz konusuydu. Devlet müdahalesinin çok düşük olduğu bu sistemde, işçiler haklarını koruyamaz hale gelmişlerdi ve bu sorunlar için çözüm arayışları başlamıştı.

İngiltere’de kooperatifçiliğin temellerini atan düşünürlerden biri, İngiliz ekonomist Robert Owen’dır. Owen, “kooperatif” sözcüğünü ilk kullanan kişidir ve insanların mutlu ve sağlıklı yaşayabilmeleri için, yaşadıkları çevresel koşulların iyileştirilmesinin gerekliliğini savunur. Kâr ve rekabet kavramlarının buna engel olduğunu ve tüm toplumsal sorunların kökeninde kâr hırsı ve rekabet olduğuna inanır. Bu fikirleri doğrultusunda, İngiltere’de işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmeye ve çocukların çalışma yaşını yükseltmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Fabrikasındaki işçiler için, ilk tüketim kooperatifi denemeleri sayılabilecek mağazalar ve tasarruf fonları kurmuş, ancak bu denemeleri başarılı olamamıştır.

Robert Owen denemelerinde başarısız olmasına rağmen, dünyanın ilk çağdaş kooperatifçilik örneği sayılan Rochdale Öncüleri’ne ilham kaynağı olmuştur. İngiltere’de, Manchester şehrinin Rochdale kasabasında 28 dokuma işçisi bir araya gelir ve her birinin birer sterlin vermesiyle bir sermaye oluştururlar. Bu sermaye kullanılarak, işçilerin temel ihtiyaçlarını ucuza ve kaliteli mallarla tedarik etmeleri amaçlanarak bir mağaza kurulur. Bu mağazadaki ürünler çok düşük bir kâr oranıyla satılır ve her bir üye bu mağazada nöbetleşe görev alır. Tüketim kooperatiflerinin ilk örneklerinden sayılan bu oluşum, sonradan hızla İngiltere çapında yayılır. Rochdale Öncüleri’nin belirlemiş olduğu şu ilkeler, günümüzde kabul edilen 7 kooperatifçilik ilkesinin temellerini oluşturur:

- Kooperatif sermayesi ortaklarca karşılanmalı ve sermayeye sınırlı faiz verilmelidir,
- Ortaklara bozulmamış sağlıklı ürünler sunulmalıdır,
- Tam tartım ve ölçüm sağlanmalıdır,
- Satışlarda piyasa fiyatı uygulanmalıdır. Kredili satış uygulanmamalı ve talep edilmemelidir,
- Elde edilen kâr ortaklara kooperatifle ilişkileri oranında dağıtılmalıdır,
- Yönetimde bir ortağa bir oy ilkesi kesinlikle uygulanmalı ve ortaklıkta cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır,
- Yönetim ve çalışanlar dönemsel olarak seçilmiş komitelerden oluşmalıdır,
- Gelirin belirli bir yüzdesi eğitime ayrılmalıdır,
- Faaliyet raporları, hesaplar ve bilanço ortaklara sıkça sunulmalıdır,
- Ortaklık için başvurularında politik, dini ayrım ve sorgulama yapılmamalıdır.

Robert Owen, 1771 yılında İngiltere’de doğmuş, sosyalist bir ekonomisttir. On yaşına kadar eğitim gördükten sonra, bir kumaşçı dükkânında çalışmaya başlamıştır. 1787 yılında kumaşçı dükkânındaki işinden ayrılarak önce Londra’ya, sonra Manchester’a yerleşmiştir. Manchester’da, fabrikalarda çalışmış ve hızla yöneticilik konumuna yükselmiştir.

1799 yılında, New Lanark bölgesindeki değirmenlerin sahibi David Dale’in kızıyla evlenmiş ve fabrikaların hem ortağı hem müdürü olmuştur. İlk kooperatifçilik denemesini bu değirmenlerde işçiler için tasarruf sandıkları ve tüketim mağazaları açarak gerçekleştirmiştir; çalışma saatlerini 17 saatten 10 saate düşürmek, iş kazalarına karşı önlemler almak, kreşler kurmak gibi yaşadığı dönem için oldukça yenilikçi sayılabilecek uygulamalar gerçekleştirmiştir. Ancak Owen, ortaklarıyla yaşadığı anlaşmazlıklar sonucu New Lanark’taki fabrikalardan ayrılmıştır.

Owen’ın 1826’de ABD’nin Indiana Eyaleti’nde New Harmony isimli, tüm yaşam alanlarının ve yapılan tüm işlerin ortak olduğu komünal bir yaşam denemesi olmuştur. Ancak bu uygulama da amacına ulaşamamıştır.

1832’de Emek Borsası’nı kuran Owen, bu denemesinde paranın yerine emek kavramını koyarak daha adil bir alışveriş düzeni yaratmayı amaçlamıştır. Bu uygulamada, ortaklar ürettikleri malları mağazaya getirmeli ve harcadıkları emek oranında alışveriş hakkı kazanmalıydılar. Ancak ortakların, satamadıkları mallarını getirdikleri borsa, satılmayan mallarla dolmuş ve kapatılmak zorunda kalmıştır.

Owen’ın uygulamaları başarıya ulaşmamış olsa da, kâr kavramına sınırlama getirme, birlik oluşturma, emeğe değer verme gibi fikirleri Avrupa’da büyük etki yaratmış ve sonraki kooperatif denemelerine ilham kaynağı olmuştur.

1995 yılında Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) 31. kongresinde kararlaştırılmış olan ve Rochdale Öncüleri'nin ilkelerini temel alan kooperatifçilik ilkeleri şunlardır:

Gönüllü ve serbest giriş:

Kooperatifler, her bireyin özgür iradesiyle katılabilecekleri kuruluşlardır.

Ortağın demokratik yönetimi:

Her ortak yönetimde eşit oy ve söz hakkına sahiptir.

Ortağın ekonomik katılımı:

Ortaklar, kooperatifin gelir ve gider faaliyetlerine eşit oranda katılırlar.

Özerklik ve bağımsızlık:

Kooperatifler, dışarıdan herhangi bir kuruluşun yönetimi altında olmayan, kendi kendine yeten kuruluşlardır.

Eğitim, öğretim ve bilgilendirme:

Kooperatif, ortaklarına, yöneticilerine, halkına ve etkileşimde olduğu herkese kooperatif hakkında yeterli bilgi ve eğitimi vermelidir ve bu yolla kooperatifin gelişimine katkıda bulunmalarını sağlamalıdır.

Kooperatifler arası işbirliği:

Diğer kooperatiflerle birlikte hareket edilerek kooperatif hareketinin güçlendirilmesi amaçlanır.

Toplumsal sorumluluk:

Kooperatifler, ait oldukları toplumun ihtiyaçlarına duyarlı olmalıdırlar.

İngiltere’de doğmuş olan kooperatifçilik sistemi, giderek dünyaya yayılmış ve gelişmiş ülke ekonomilerinin önemli bir kısmını oluşturmuştur. Kooperatiflerin faaliyet gösterdikleri alanlar çeşitlenmiş ve toplumsal yaşantı içinde ihtiyaç duyulabilecek hemen her alanda bu ihtiyaçları karşılamak için kooperatifler kurulmuştur. Örneğin, ABD ve Avrupa’nın bazı ülkelerinde elektrik ihtiyacını karşılamak üzere kurulan enerji kooperatifleri mevcuttur.

İngiltere’de Owen’ın fikirlerinden ilham alan ve tüketim kooperatifleri olarak başlayan kooperatifçilik, Fransa’da Charles Fourier ve Philippe Buchez’nin fikirlerinden doğmuştur. Fransa’da, üretim kooperatiflerinin ilk örnekleri kurulmuştur. Kurulan ilk kooperatif, 1831 yılında kurulan marangozlar kooperatifidir. Onu, 1835’te Lyon’da kurulan bir tüketim kooperatifi izlemiştir.

Kooperatifçiliğin öncülerinden olan bir diğer ülke olan Almanya’da kooperatifçilik, 1849 yılında Hermann Schulze-Delitzsch tarafından kurulan esnaf hammadde alım kooperatifi ile başlamıştır. 1850 yılında kurulan kredi kooperatifi, dünyanın ilk kredi kooperatifi uygulaması olarak görülmektedir.

İsrail, Charles Fourier’in tamamen ortaklaşa bir yaşamı tasarladığı “falanj” kavramına benzeyen bir kooperatifleşme içerisinde. Kooperatif örgütlenmesinin iki tipi vardır. Bunlardan biri, ortak mülkiyet kavramını benimsemiş ve topluluk içindeki tüm işleri ortaklaşa yapan “kibutz”lardır. Diğeri, köylü ailelerin bir araya gelerek oluşturduğu ve köy hayatına dayalı bir yaşantıya sahip olan “Mohav”lardır.

Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve diğer Avrupa ülkelerinde sağlık, eğitim, barınma gibi ihtiyaçları karşılayan kooperatifler bulunmaktadır. Üniversite mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan kampüs kooperatifleri, dezavantajlı grupların topluma kazandırılmasını amaçlayan sosyal kooperatifler, yaşlı ve çocuk bakımı için kurulan kooperatifler, sanatçıların çalışmalarını daha kolay sürdürmelerini sağlayan sanat kooperatifleri, dünya çapında başarıyla uygulanan kooperatifçilik tiplerinden bazılarıdır.

Charles Fourier

Philippe Buchez

DÜNYADAN KOOPERATİFLER

Dünyada farklı tipte ortak sayısı ve cirosu yüksek olan kooperatifler

John Lewis Partnership
Perakende Satış kooperatifi
Kuruluş yılı
1864
Ciro
10.9 milyon
İngiliz Sterlini (2014)
Ortak sayısı
93.800

achmea
(Member in Turkey: Eureka Sigorta)
Sigorta kooperatifi
Kuruluş yılı
1811
Ciro
60 milyon
Euro (2014)
Ortak sayısı
18.500

Rabobank
Bankacılık kooperatifi
Kuruluş yılı
1972
Ciro
389 milyon
Euro (2014)
Ortak sayısı
2 milyon

NRECA
(National Rural Electricity Association)
Elektrik dağıtım kooperatifi
Kuruluş yılı
1942
Ciro
286 milyon
ABD Doları
Ortak sayısı
42 milyon

CRÉDIT AGRICOLE
Bankacılık kooperatifi
Kuruluş yılı
1885
Ciro
31 milyar
Euro (2013)
Ortak sayısı
21 milyon

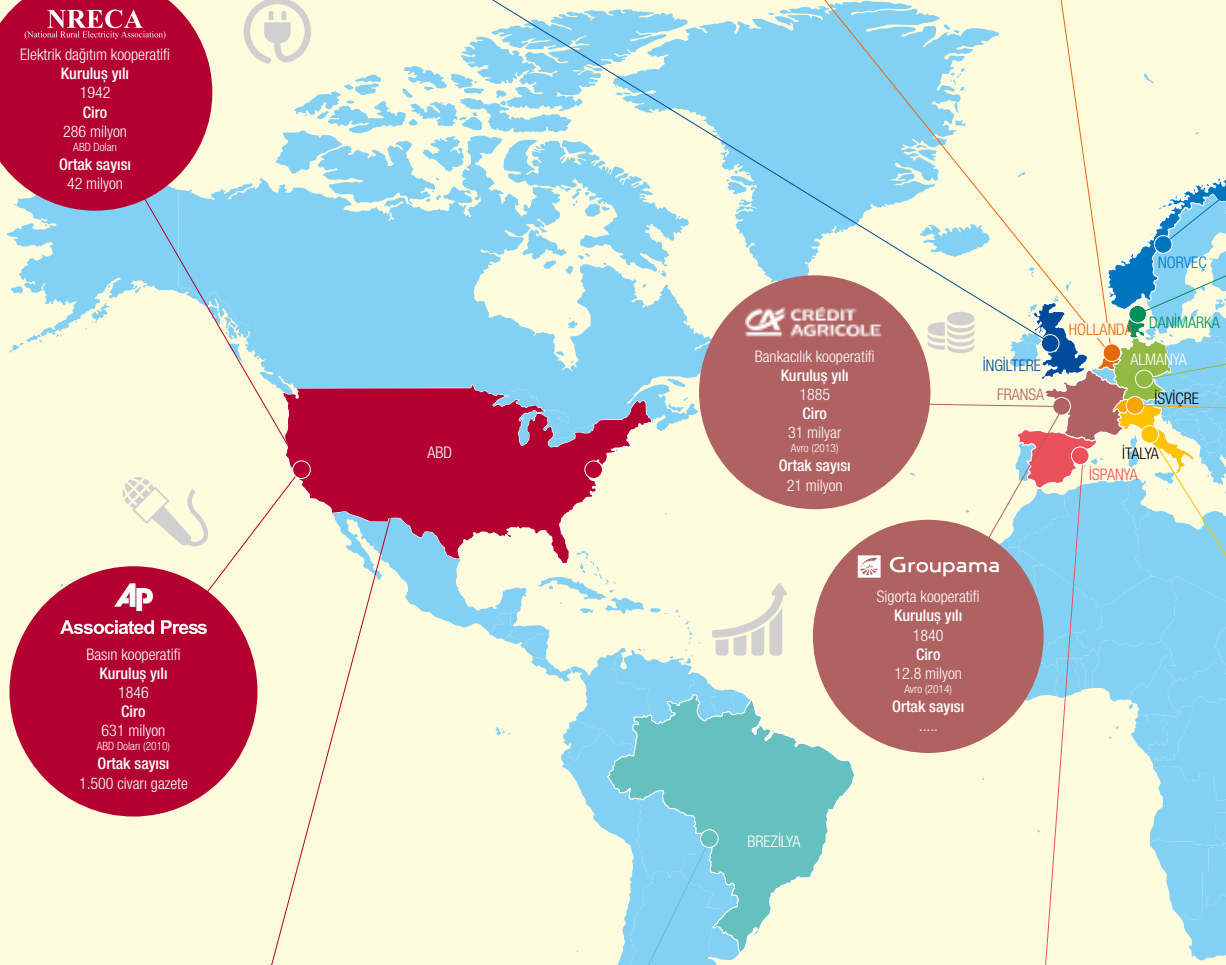
AP
Associated Press
Basın kooperatifi
Kuruluş yılı
1846
Ciro
631 milyon
ABD Doları (2010)
Ortak sayısı
1.500 civarı gazete

Groupama
Sigorta kooperatifi
Kuruluş yılı
1840
Ciro
12.8 milyon
Euro (2014)
Ortak sayısı
.....

THE COOP
HARVARD
Öğrenci kooperatifi
Kuruluş yılı
1882
Ciro
41 milyon
ABD Doları (2014)
Ortak sayısı
46.884

COPERSUCAR
Alkol ve şeker kooperatifi
Kuruluş yılı
1959
Ciro
10.4 milyar
ABD Doları (2013)
Ortak sayısı
24 şeker
fabrikası grubu

MONDRAGON
İşçi Kooperatifi
Kuruluş yılı
1956
Ciro
14.8 milyon
Euro (2011)
Ortak sayısı
31,736

Süt ürünleri üretim kooperatifi
Kuruluş yılı
1928
Ciro
20.4 milyar
Norveç Kroner-NOK (2013)
Ortak sayısı
5.600

Perakende Satış kooperatifi
Kuruluş yılı
1881
Ciro
9 milyon
ABD Doları (2014)
Ortak sayısı
12.300

DATEV

Bilişim kooperatifi
Kuruluş yılı
1966
Ciro
21 milyon
Dolar (2013)
Ortak sayısı
40.274

MIGROS

Perakende satış kooperatifi
Kuruluş yılı
1925
Ciro
26.73 milyar
Swiçre Frangı
Ortak sayısı
Yaklaşık 2 milyon

全農
ZEN-NOH

Tarım kooperatifi
Kuruluş yılı
1972
Ciro
63.4 milyar
ABD Doları (2009)
Ortak sayısı
3 milyondan fazla

HINDİSTAN

KORE

JAPONYA

NACF
(National Agricultural
Cooperative Federation)
Tarım kooperatifi
Kuruluş yılı
1961
Ciro
36 trilyon
GKW (2011)
Ortak sayısı
2,446,836

A.P. MARKFED

Pazarlama ve tedarik kooperatifi
Kuruluş yılı
1957
Ciro
1.7 milyon
ABD Doları (2013)
Ortak sayısı
1.546

YENİ ZELANDA

Ancılık ve an ürünleri kooperatifi
Kuruluş yılı
1978
Ciro
68.291 milyon
ABD Doları (2013)
Ortak sayısı
227

Süt ürünleri üretim kooperatifi
Kuruluş yılı
1992
Ciro
11.3 milyon
ABD Doları (2014)
Ortak sayısı
13.000 süt üreticisi

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

OSMANLI DÖNEMİNDE KOOPERATİFÇİLİK

Kooperatif kavramının ve kooperatifçilik ilkelerinin Türkiye coğrafyasına yabancı kavramlar olmadığı söylenebilir. Birlikte çalışma, dayanışma, eşitlik, kaliteli iş ve üretim ve daha pek çok kavram yüzyıllar boyunca kullanıla gelmiştir.

Bu değerleri benimsemiş topluluklar arasında gösterilebilecek önemli oluşumlardan biri Ahilik olabilir. Ahilik, Anadolu Selçuklu Devleti'nin son zamanlarına doğru etkili olmaya başlayan, meslek erbaplarının bir araya gelerek oluşturduğu bir çalışma ilişkisi biçimidir. Çalışma ilkelerine, üyeleri ve tüketiciyle ilişkilerine bakıldığında, günümüz kooperatifçilik anlayışıyla aralarında büyük benzerlikler görülür. Öncelikle, ahiler arasında dayanışma ve birlik olarak hareket etme prensibi vardır ve bu, işverene karşı işçinin korun-

masında önemli bir paya sahiptir. Ancak işin kalitesine önem verdikleri, hilesiz ve adil kazanç anlayışını benimsedikleri için işçinin, üretiminde belirli bir standardı korumasını şart koşar. Böylece, işçi ve işveren ilişkisi her iki tarafın lehine olacak şekilde düzenlenmiş olur. İş kalitesinin korunmasının yanı sıra, hammadde tedarikinden başlayarak üretimin her alanında üreticiye verdikleri destek sayesinde hem ucuz hem kaliteli mal ve hizmet sağlanmış olur. Bu sayede tüketicinin çıkarı da gözetilmiş olur. Kooperatiflerin ucuz ve kaliteli üretim, dayanışma ve birlik ilkeleriyle günümüzde işveren, çalışan ve tüketici için en uygun şartları sağlama işlevinin Anadolu'ya hiç de yabancı olmadığını

görülmektedir. Tüm bunların yanı sıra; yönetim kadrolarının teşkilatın ilk zamanlarında seçimle belirlenmesi ve kazanç fazlasının yardımlaşma sandıklarında toplanması, günümüz kooperatiflerinde görülen demokrasi ilkesi ve kooperatiflerin sosyal kalkınmadaki rolü ile Ahiler arasında benzerlikler görülmektedir.

Bugünkü anlamda kooperatifçiliğin ilk girişimlerinin Mithat Paşa tarafından 19. Yüzyılda Osmanlı'da başladığı görülüyor. Kredi ve nakit paraya ihtiyacı olan çiftçilerin bunu karşılayabilecekleri banka benzeri bir kuruma sahip olmamalarının; onları tefeci, sarraf gibi kişilerin ellerine düşmelerine ve sömürölmelerine yol açtığını gören Mithat Paşa'nın bu duruma bulduğu çözüm "Memleket Sandıkları" olmuş ve bunu ilk defa vali olarak çalıştığı bugünkü Sırbistan sınırla-

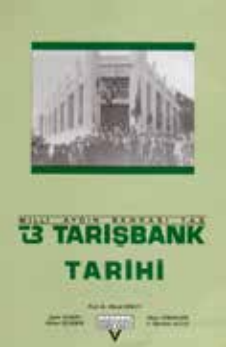
Mithat Paşa

BÖLÜM 2

rı içindeki Niş yöresinde uygulamaya koymuştur. Bu sandıkların oluşturulması için ilk adım, köylünün devlet arazisini imece usulü ekip biçerek sandıkta biriktirilecek belli bir kazancı “el birliğiyle” oluşturmasıdır. Dayanışma ve karşılıklı yardım esası sayesinde oluşturulabilen bu sandıklar, ihtiyaç sahibi olan çiftçiye gerekli krediyi sağlayarak onların tefecilere mahkûmiyetlerini kırmıştır. Çalışma ilkesi bakımından Batı’daki kooperatifçiliğe benzer. Memleket Sandıkları sonradan devlet çapına yayılacak, ismi “Menafi Sandıkları” olarak değiştirilecek ve günümüze “Ziraat Bankası” olarak ulaşacaktır. Not edilmesi gereken önemli bir nokta, bu girişimin çağdaş kooperatifçilik anlayışında olduğu gibi halkın bir araya gelmesiyle değil, bir devlet adamının öncülüğünde başlamış olmasıdır.

Çağdaş kooperatifçiliğin bizde tartışılmaya başlaması çok da geç bir tarihe rastlamaz. Ethem Nejat, Mustafa Suphi ve Ahmet Cevat (Emre) gibi aydınlar, kooperatifçiliğin Türkiye için uygun bir sistem olduğu fikrini yayan çalışmalar yaparlar. İçlerinde kooperatifçilik hakkında en etkin çalışmaları yapan Ahmet Cevat olur. İngiltere gezisi sırasında gözlemlene şansı bulduğu ve bir çeşit tüketim kooperatif birliği olan Rochdale Öncüleri’nin ilkelerini benimseyen Ahmet Cevat bu ilkeleleri temel alarak kooperatifçiliği benimsetmeye çalışır. Tüketim kooperatifçiliğinin yanı sıra, üretim ve yapı kooperatiflerinin gerekliliğini savunur. “İktisatta İnkılap: İstihlak Teavün Şirketleri”, “Ekonomide Reform: Tüketim Kooperatifleri” isimli eserlerin sahibi ve İstanbul’da 11 tane Rochdale tipi tüketim kooperatifi kurulmasının öncüsüdür.

1910 yılında, Aydın’da Egeli incir üreticilerinin başlattığı bir kooperatif hareketine rastlanır. Günümüzde TARİŞ adıyla bilinen bu kooperatif, Türkiye’nin ilk tarım satış kooperatifi olma özelliğine sahiptir. İncir üreticilerinin o dönemde yaşadığı dışa bağımlılık, tekelcilik ve pazar bulma sorunu, üreticileri bir araya gelmeye ve bir kooperatif kurmaya iter. Birinci Dünya Savaşı yıllarında faaliyetlerine devam edemeyen kooperatif, Cumhuriyet döneminde tekrar faaliyete geçer.

Tariş İncir, Üzüm, Pamuk ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, [kısa adıyla Tariş], merkezi İzmir’de bulunan, bir kooperatiftir.

75 binden fazla üretici ortak ve 73 üye kuruluşuyla, Türkiye’nin en büyük üretici kooperatifi olan Tariş, Ege bölgesinde oldukça yaygın ve tanınan bir kuruluştur.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KOOPERATİFÇİLİK

Yeni Türkiye devletinin kuruluşunun ilk aşamalarından itibaren kooperatifçiliğe özel bir önem verildiği söylenebilir. Kooperatifçilik girişimlerinde, devletin özendirme çalışmalarının ne kadar yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Bununla bağlantılı olarak, cumhuriyetin ilk on beş yılında devletin üst düzey yönetim organlarının öncülüğünde çok sayıda kooperatif kurulmuştur. Bu kooperatiflerin genel olarak tüketim kooperatifleri, tarım satış kooperatifleri, yapı kooperatifleri ve esnaf-sanatkâr kefalet kooperatifleri gibi alanlarda kurulmuşlardır. Bu ilk yıllarda kooperatifçilik; konut, gıda gibi çeşitli ihtiyaçların giderilmesi için daha kolay ve ucuz olacağı için tercih edilmektedir.

Cumhuriyetin ilk 15 yılından sonra kooperatif faaliyetleri bir duraklama dönemine girmiştir. 1960'lı yıllarda kooperatifçiliğin desteklenmesi konusu anayasaya girmesi sonucunda, kooperatifleşmeye tekrar önem verilmiştir. O dönemde tarımsal alanda kooperatifçiliğe ağırlık verilmiş, sonradan tekrar yapı, tüketim, kredi gibi alanlara yayılmaya başlamıştır. Türkiye'de, günümüzde 80 bine yakın kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin türlerinden bazıları yapı kooperatifleri, tarım-satış kooperatifleri, ulaşım kooperatifleri, kredi kooperatifleri, esnaf ve sanatkâr kooperatifleridir. Ancak bu kooperatiflerin tamamı faal değildir ve hepsi kendini idame ettirecek yeterlilikte bulunmamaktadır.

Kalkınma planlarında kooperatifçiliğe biçilen rol, özellikle kırsal kesimle ekonomik ve sosyal kalkınmanın başını çeken oluşumlar olmalarıdır. Ancak bu rolü yerine getirmede kooperatifçilik çoğu zaman yeterince etkin olamamış veya teşvikler istenen sonucu vermemiştir. Tekrar vurgulamak gerekir ki; kooperatifler üzerindeki devlet etkisi hiçbir zaman tamamen silinememiştir. Kimi zaman kooperatiflere daha bağımsız ve demokratik bir yapı kazandırma girişimlerinde bulunulsa da bunlar istenen sonucu vermemiş ve kooperatifler devlet müdahalesine açık olmuştur.

Günümüzde Türkiye'de 32 ayrı türde 79.486 kooperatif ve bu kooperatiflerin 7.8 milyon ortağı bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin türlere göre dağılımında yüzde 44'ü kredi kefalet kooperatifi, yüzde 29'u taşıma kooperatifi, yüzde 15'i tarım satış kooperatifi ve yüzde 12'si ise diğer alanlarda faaliyet göstermektedir.

Türlerine göre kooperatiflerin dağılımı

- % 44** Kredi Kefalet Koop.
- % 29** Taşıma Koop.
- % 15** Tarım Satış Koop.
- % 12** Diğer

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

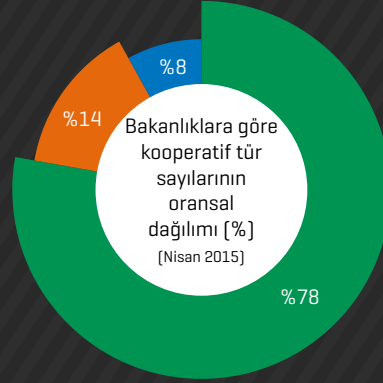
69.665
kooperatif

Taşıma Koop.

6.479

Kooperatif türlerinden taşıma kooperatifleri en fazla sayısı olan kooperatiflerdir

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
- Gıda, Tarım ve Hayv. Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Kooperatif sayılarının illere göre dağılımı - 2011

Koop. sayısı	6.443	2.599	998	641	425	358	338	308	292	205	61	47	31	30
Motorlu Taşıyıcılar Koop.	187.325	232.582	647.708	115.110	18.580	18.977	515.700	38.273	8.750	3.323	17.751	2.796	3.193	795

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı kooperatiflerin ve ortak sayılarının dağılımı (Nisan 2015)

7.433.108

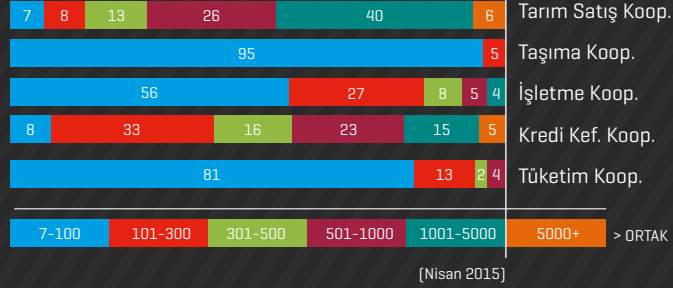
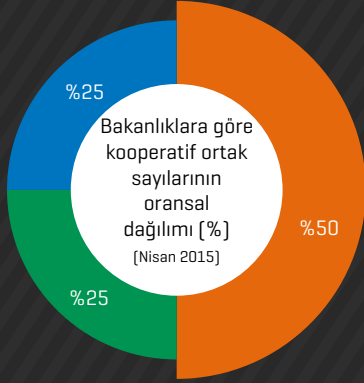
ortak sayısı

Kooperatif başına düşen ortalama ortak sayısı en yüksek olan kooperatif tarım satış kooperatifidir.

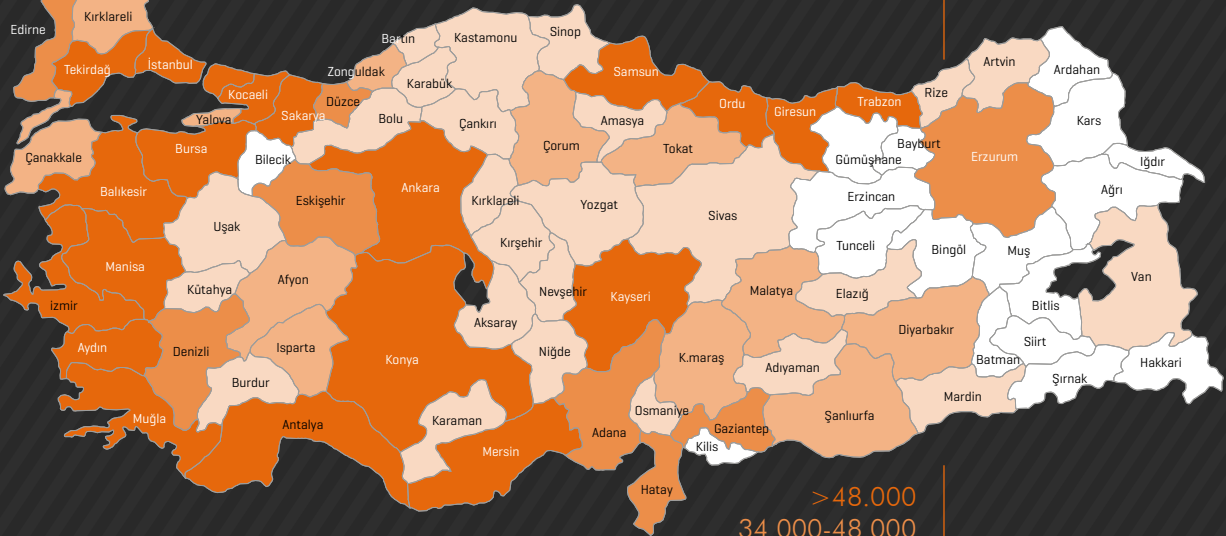

Tarım Satış Koop.

1544

Kooperatif ortaklarının illere göre dağılımı - 2011

> 48.000
34.000-48.000
20.000-34.000
6.000-20.000
< 6.000

Kooperatif Türü	Ortak Sayısı
Yayınçılık Koop.	24
Yardımlaşma Koop.	20
Bağımsız T.S.K.	19
Kadın Girişimci Koop.	17
Tedarik Koop.	7
Hamal Taşıma Koop.	6
Sigorta Koop.	5
Deniz Yolu Taşıma Koop.	5
Elektrik Enerji Üretimi Koop.	3
Geliştirme Koop.	2
Hizmet Koop.	2
Basın Koop.	1
Sağlık Hizmetleri Koop.	1
Deniz Yük Taşıma Koop.	1
Pazarcular İşletme Koop.	1

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİĞİN KARŞILAŞTIĞI BAŞLICA SORUNLAR

Türkiye'de kooperatif faaliyetlerin istenen düzeyde olmadığı; aktif kooperatiflerin durumu, ortak sayısı ve başarısızlıkları bunu göstermektedir. Öncelikle, kooperatifçilik için gerekli kültürel altyapı mevcut olmasına rağmen kooperatifçilik yeterince güçlenememiştir. Bu sorunun en temel sebeplerinden biri, devletin etkinliğinin kooperatifler üzerinde bir türlü azalmaması ve kooperatif bilincinin bu yüzden yerleşmemesidir. Çoğu zaman kooperatif ortakları için kooperatif, sahip ve ait olunan bir yapıdan ziyade ekonomik durumlarının garantisi konumunda kalmaktadır. Bu nedenle, özellikle tarım satış kooperatiflerinde herhangi bir ürüne daha yüksek fiyat veren bir tüccarın ortaklar tarafından kooperatife tercih edilmesine sık rastlanmaktadır.

Türkiye'de, kooperatiflerin özel sektörle rekabet etme ve kurumsal sürekliliğini sağlama becerileri, sermaye yapıları, teknik yeterlilikleri, insan kaynakları oldukça zayıftır. Bu durumun bazı sebepleri şunlardır:

- Kamu hizmet sunumu ve kooperatifçiliğe elverişli bir ortamın oluşturulmasında yaşanan aksaklıklar,

- Eğitim, bilinçlendirme ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinde yetersizlikler,
- Örgütlenme ve kooperatifler arasındaki işbirliği sorunu,
- Sermaye yetersizliği ve uygun finansmana erişim sorunu,
- Denetim ve imaj sorunu,
- Kurumsal ve profesyonel yaklaşım eksikliği,
- Mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan sorunlar,
- Tarihsel olarak başarısızlık hikâyelerinin yarattığı algılar.

Tüm bu sebeplerden dolayı, kooperatiflerin birçoğu piyasada tutunamamakta ve devlet desteği almak zorunda kalmaktadır. Bu durum, kooperatifçilik uygulamalarının Türkiye’de amacına ulaşamamış olduğunun bir göstergesi olarak görünse de başarıya ulaşmış kooperatif örnekleri bu sorunların çözümünde yol gösterici olabilir.

**TİRE SÜT
KOOPERATİFİ**

ARKAPLAN

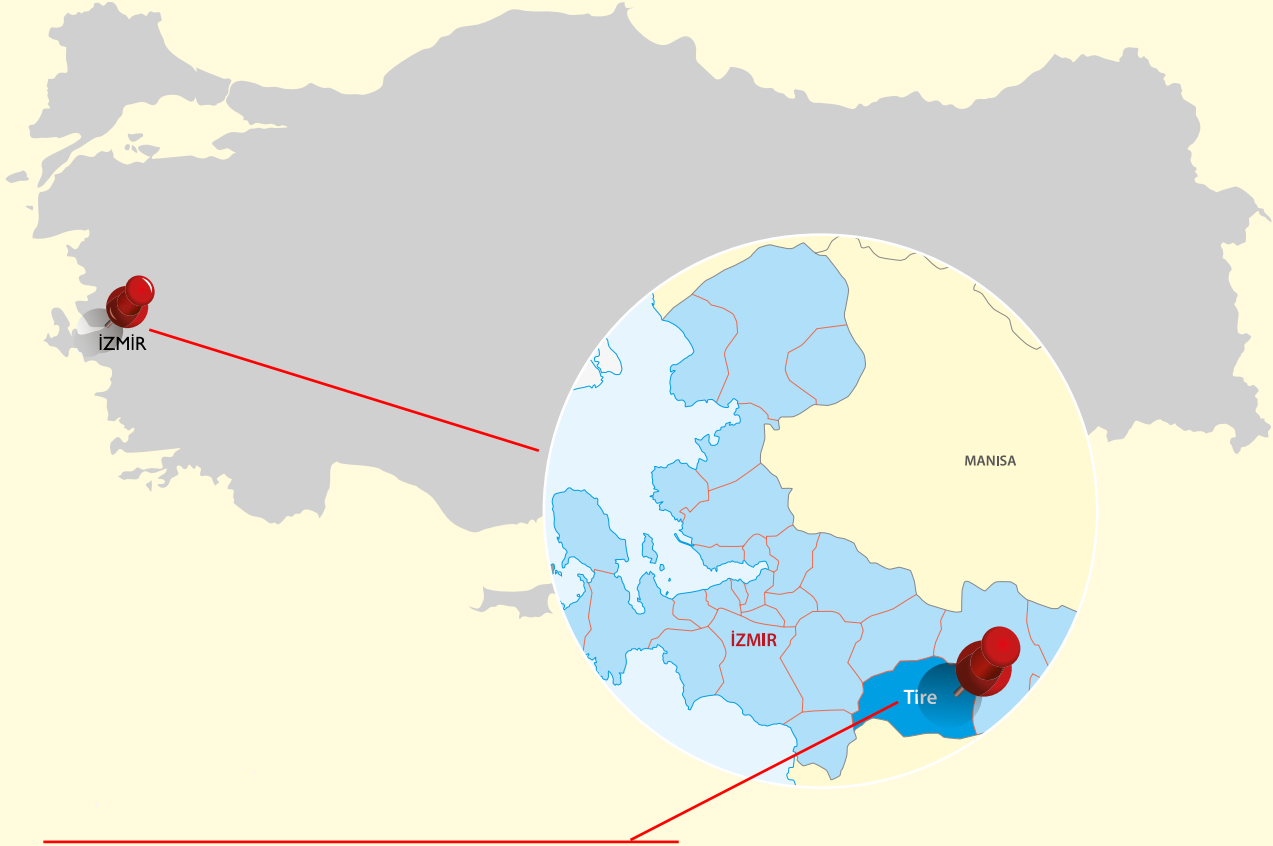
Tire’de ekonomik hayatın önemli bir kısmına yön veren bir kooperatife sahip olma süreci oldukça eskilere gitmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, Tire Süt Kooperatifi yörenin ilk ve tek kooperatifi olmadığı gibi hayvancılık da yörenin tek tarımsal faaliyeti değildir. Yöredeki baskın tarımsal faaliyet bugünlerde hayvancılık olsa da, yakın geçmişte kırsal alanın temel geçim kaynağı tütün ve pamuk üretimi idi.

Tütün yasasında yapılan değişiklik, küçük ölçekli pamuk üretiminin gelir getirmemesi nedeniyle bu üretim önemini kaybetmiş, onun yerini besi ve süt hayvancılığı almıştır. Bu değişime bağlı olarak özellikle tarımsal kalkınma ve tarım satış kooperatifleri başarıya ulaşamamış ve etkisiz hale gelmiştir. Örneğin, yine Tire bölgesinde faaliyet gösteren ve konservelenmiş tarım ürünleri üreten Tire Peşrefli Kooperatifi, yakın geçmişe kadar yurtdışına ihracat yapabilirken, yönetsel nedenlerden dolayı günümüzde işlevsiz hale gelmiştir.

BÖLÜM 3

1974 yılında İzmir’de, Türkiye’nin ilk özel sektör süt fabrikası olan Pınar Süt Mamulleri Sanayi Anonim Şirketi’nin kurulmasıyla, hayvancılık önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü düzenli süt alımları köylülerin süt üretimine önem vermesini sağlamıştır. Tire Süt Kooperatifi’nin kurulması, düzenli süt alımlarının başladığı bu döneme denk gelmektedir. 1967 yılında, hayvancılıkla uğraşan beş çiftçinin öncülüğünde kooperatifin temelleri atılır. Kooperatifin kuruluşunun temel amaçlarından biri ortakların ürettiği sütün daha yüksek fiyatlarla pazarlanmasıdır.

Kooperatifin bugünkü yönetim kurulu başkanı ve ortağı Mahmut Eskiörük’ün göreve geldiği 2002 yılında, ortak sayısı 550, kooperatifin özvarlığı 390 bin TL idi. Bu tarihten sonra kooperatif içindeki dönüşüm süreci başladı. Kooperatifin zayıf tarafları belirlenip eksiklikleri tespit edildi. Çeşitli projelerle eksikliklerin giderilmesine ve kooperatifin güçlendirilmesine çalışıldı. Aynı doğrultuda, birlik olma, ortaklar arasında dayanışma ruhu geliştirilmeye ve Mahmut Eskiörük’ün deyişiyle “büyük balık tarafından yutulacak küçük balık” olmanın önüne geçilmeye çalışıldı.

Tire, İzmir'in güneydoğusunda, merkezden yaklaşık 80 km uzakta yer alan bir ilçedir. Küçük Menderes akarsuyu ve Güme Dağı arasındaki bölgede kurulmuştur. Oldukça zengin bir bitki örtüsüne sahip olan ilçe, "Yeşil Tire" olarak da anılmaktadır. Yüzölçümü 792 km²'dir. 2011 yılı TÜİK verilerine göre, toplam nüfusu 78.975'tir ve bu nüfusun 43.938'i merkezde, 35.037'si mahallelerde yaşamaktadır. Küçük Menderes Irmağı, Tire'nin tarım için verimli topraklara sahip olmasında pay sahibidir. Tarım, bölge ekonomisinde önemli bir yer tutar. Hayvancılık, özellikle süt inekçiliği epey gelişmiştir. Bölgede 1990'lı yıllarda faaliyete geçen Tire Organize Sanayi Bölgesi ile birlikte, sanayi faaliyetleri de bölge ekonomisinde önemli bir pay sahibi olmaya başlamıştır.

Kooperatifin gelişmesinde ve büyümesinde önemli bir dönüm noktası ise İzmir Büyükşehir Belediyesi'yle yapılan "Okul Sütü Projesi" ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'yla yapılan "Kırsal Kalkınma Projeleri"dir. Ortaklarının sütünü düzenli şekilde değerlendirme amacıyla okul öğrencilerine süt dağıtma projesi öngören kooperatif, bu projesini uygulamaya geçirmek için destek bulamaz. Aynı dönemde, kooperatiften bağımsız bir şekilde benzer bir proje tasarlayan İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Tire Süt Kooperatifi'nin yolları kesişir. Benzer amaç ve yaklaşımla bu iki kurumun birlikte oluşturdukları ve "Okul Sütü" adını verdikleri projeyi uygulamaya başlarlar. Her sabah Tire Süt Kooperatifi ortakları tarafından üretilen sütler, kooperatifin süt işleme tesisinde işlenerek pastörize süt olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından İzmir'deki ilkokullarda eğitim gören çocuklara dağıtılır.

Mahmut Eskiyörük, Okul Sütü Projesi'nin Türkiye çapında uygulanması gerektiğini pek çok zeminde dile getirir. 2012 yılında Okul Sütü Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm Türkiye'de uygulanan bir projeye dönüştürülerek Türkiye çapında bütün ilköğretim okullarında her gün süt dağıtılmasına başlanır. Değnilmesi gereken önemli bir nokta, yerel bir kooperatif tarafından üretilen bir projenin ulusal politikanın bir parçası haline dönüşmesidir. Ayrıca bu proje sayesinde yerel düzeyde süt üretimi yerel kalkınmanın bir parçası haline gelir. Tire Süt Kooperatifi, yalnızca Tire ve çevresinde faaliyet gösteren ve İzmir ili ölçeğinde ticaret yapan bir kurum olmasına karşın Türkiye geneline fayda sağlayacak bir projenin öncülüğünü yapmış, örnek olmuştur. Bu proje sayesinde süt üretimi teşvik edilmiş ve süt üretimine verilen önem artmıştır. Aynı zamanda, ülke ölçeğinde süt tüketimini artıracak adımlar atılarak daha sağlıklı nesiller yetiştirilmesinin temelini okul çağında atılmasını sağlamıştır.

Okul Sütü Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülke çapında uygulanmaya başlandıktan sonra Tire Süt Kooperatifi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi projeyi değiştiri-

Okul Sütü Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülke çapında uygulanmaya başlandıktan sonra Tire Süt Kooperatifi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi projeyi değiştirip, geliştirerek "Süt Kuzusu Projesi"ni hayata geçirir.

63

köy

2.054

ortak

180

ton/gün süt

65 milyon

litre/yıl süt

rip, geliştirerek “Süt Kuzusu Projesi”ni hayata geçirir. Projenin kapsamı bu kez 0-5 yaş arası çocuklardır ve bu yaş aralığında çocuğu olan yoksul ailelere günlük süt dağıtımı yapılır. Projenin başladığı 2012 yılında tespit edilip süt dağıtılan aile sayısı 45 bin iken, günümüzde bu rakam 125 bine ulaşmıştır.

Bu iki projenin kooperatifin gelişmesinde, süt üretiminin hem kalite hem de miktar olarak artırılmasında önemi büyüktür. Öncelikle, kooperatif sütü toplama ve pazarlamanın yanında, işleyerek doğrudan tüketime sunma olanağına sahip olmuştur. Ayrıca, özellikle Okul Sütü Projesi sayesinde, kooperatifin hem yöre de hem de Türkiye ölçeğinde tanınırlığı ve bilinirliği artmış, kooperatifin markalaşma süreci başlamıştır. Markalaşmaya ek olarak, kooperatifin ticaret yapabilme becerisi ve kapasitesi bu projelerle ortaya çıkmıştır.

2010 yılında, kooperatif kendi süt işleme tesisini kurar. Süt işlemenin yanında yoğurt üretimine de başlar. 2011 yılında, ortakların besi hayvanlarını pazarlarken fiyat konusunda yaşadıkları sorunlar gündeme gelir. Bu sorunlar, hayvanların çok düşük fiyata satılması ve ödemelerin aylar sonrasında gerçekleştirilmesidir. Bu sorun ortakların besi hayvanlarını kooperatifin satın alması ve işlemeye başlaması ile çözülür. Bunun için bir et işleme tesisi kurulmasına karar verilir ve bu tesis 2011 yılında kurulur. Burada da sucuk, Tire şiş köfte gibi yerel et ürünlerinin üretimine başlanır.

Kooperatif, Ocak 2015 itibariyle 63 köyde bulunan soğutma tankları sayesinde 2054 ortağından günde 180 bin litre, yılda ise 65 milyon litre civarında çiğ süt toplamaktadır. Ortaklarına sahip olduğu akaryakıt istasyonu, tarımsal araç-gereç tedariki, silaj paketleme birimiyle yem üretiminde destek, aynı zamanda veteriner hizmeti, kaliteli tohum, pazarlama desteği gibi katkılar sunmaktadır. Kooperatif, ortaklarına hammadde tedarik etmekte, ortaklarının ürünlerini pazarlamasına ortam hazırlamakta ve piyasada fiyat konusunda belirleyici olarak ortaklarını desteklemektedir.

Tire Süt Kooperatifi Süt İşleme Tesisi, 2015

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İLE İŞBİRLİĞİNİN SONUÇLARI

Okul Sütü ve Süt Kuzusu projeleri, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Tire Süt Kooperatifi arasındaki ilişkilerin başlangıç noktaları olmaları açısından önemlidir. Bu işbirliği, kooperatife önemli kazanımlar sağlamıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Okul Sütü ve Süt Kuzusu projeleri sonrası da kooperatife destek vermeyi sürdürmüştür. Örneğin, Tire Süt Kooperatifi'nin de dahil olduğu ve tarımsal üretim için üreticiye destek sağlanması amacıyla kurulmuş olan İzmir Tarım Grubu için ihtiyaç duyulan iletişim ofisi, İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tahsis edilmiştir.

Ancak kooperatifin orta ve uzun dönemli vizyonlarının geliştirilmesi ve özellikle dayanışma sürecine yaptıkları katkılar daha fazla önem taşımaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, kooperatife faaliyetleri ile ilgili her konuda danışmanlık desteği sağlamaktadır. Bu sayede kooperatif bilgi ve deneyimini artırmış, hem ticari sorunlarda hem bürokratik süreçlerde çözüm bulma ve uygulama yapma konusunda daha bilgili bir hale gelmiştir. Bu sayede, neyin nasıl yapılacağını daha iyi kestirebilen kooperatif, daha geniş bir vizyona kavuşmuştur. Hamlelerinde daha rahat hareket edebilen ve kendine güvenen bir hale gelmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Tire Süt Kooperatifi'nin bu işbirliği, kooperatifçiliğin yerel yönetimler tarafından desteklenmesi halinde ne denli başarılı olabileceklerini, refah seviyesinin ve yerel ekonominin nasıl olumlu etkileneceğini göstermesi açısından örnek gösterilecek bir ortaklıktır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, yaklaşık 140 yıllık bir geçmişe sahiptir. İzmir'in Konak ilçesindeki belediye binasında faaliyet göstermektedir. Şu anki başkanı, ilk kez 2004 yılında göreve gelen Aziz Kocaoğlu'dur. İzmir bölgesinde ekonomik kalkınmayı sağlama doğrultusunda çalışmalar yürüten başlıca oluşumlardan biridir ve bunun için hem bölgedeki ve yurtiçindeki kurumlarla hem Avrupa Birliği başta olmak üzere yurtdışındaki kuruluşlarla işbirliği içindedir.

TİRE SÜT KOOPERATİFİ'NDE ÜRETİM

Yem Bitkisi ve Yem Üretim Aşamaları

Tire Süt Kooperatifi'nde üretim, hayvanlara verilen yemlerle başlamaktadır. İşin bu başlangıç kısmı bile büyük önem taşımaktadır. Kooperatif bu aşamada, ortaklarına akaryakıt desteği, traktör ve tarımsal ekipmanların tahsisini sağlamaktadır. Kooperatif ortağı, ihtiyacı olduğu zaman kooperatife ait traktörleri ve tarımsal ekipmanları uygun bir fiyata kiralayabilmekte ve de kooperatife ait akaryakıt istasyonundan piyasaya göre daha uygun fiyata akaryakıt temin edebilmektedir. Böylece ortaklarının en önemli girdilerini zamanında ve uygun fiyata sağlayabilmektedir. Üretimin daha ucuz olmasına katkı sağlamaktadır.

Süt hayvancılığında silaj önemli bir besin maddesidir. Silajın üretimi mısır ve diğer yeşil yem bitkilerinden yapılmaktadır. Yörede yılda iki kere mısır ekimi yapılmakta ve ekilen ürün 70, 90 veya 110 günde olgunlaşan mısırlar olarak üçe ayrılmaktadır. Hasat yapıldıktan sonra ürün, silaj paketleme biriminde özel çukurlara gömülerek bekletilmektedir. Bu, aslında bir çeşit "turşulama" işlemi olarak görülebilir. Bu şekilde elde edilen yemin çok yıllık kullanım ömrü bulunmaktadır.

Süt Üretim Aşamaları

Süt üretimi, sütün sağılmasından, toplanmasına, nakledilmesinden işlenmesine ve sonra da paketlenmesine kadar bir dizi faaliyeti içermektedir. Her gün, 63 köy ve 138 çiftlikten günde iki kere olmak üzere 180 ton süt toplanmaktadır. Sütün tamamı, öncelikle Tire Süt Kooperatifi'nin köylerde veya çiftliklerdeki süt soğutma tanklarında toplanır. Sıcak ortamda hızla bozulan süt, sağıldıktan sonraki yarım saat içinde bu soğutma tanklarına boşaltıldığı takdirde, soğutma tankında +4 derecede sütün tazeliği ve besleyici değeri korunarak işlenmeye hazır bir hale gelir.

Bu aşamada sütün kalite kontrolü de yapılır. Tanka boşaltılmadan önce, özel test çubuklarıyla sütün antibiyotikli olup olmadığı kontrol edilir. Sütteki su miktarının da ölçümü yapılır. Süt antibiyotik içerir ve kalitesi kooperatifçe belirlenen standardın altında kalırsa imha edilir. Alınan her sütte bu kontroller yapılır ve sadece sağlıklı sütler toplanır. Süt, işleme tesisine ısı izolasyonlu araçlarla gönderilir ve sütün işleme süreci başlar.

Süt İşleme Tesisi

Tesise getirilen sütün işleme sürecinde ilk işlem, işlenmemiş (çiğ) sütün tekrar kontrolden geçirilmesidir. Sonra pastörizasyon işlemi gerçekleştirilir. Bunu, sütün yağ oranının ayarlanması anlamına gelen homojenizasyon süreci izler.

Bu şekilde işlemden geçirilen sütün bir kısmı yoğurt üretimi için kullanılırken bir kısmı pastörize günlük süt olarak paketlenip piyasaya sürülür. Sütün kullanım amacına göre üretilen farklı paketler mevcuttur. Örneğin Poşet Süt, doğada çözünebilen bir malzemeden yapılmış poşetlere doldurulan ve yoğurt ya da tatlı yapımında kullanılacak süt satın almak için tercih edilebilecek, düşük maliyetli bir ambalaj cinsidir. Pastörize Cam Şişe Süt ise, sütün cam ambalajda daha uzun süre ve daha sağlıklı bir şekilde saklanması için tasarlanmıştır. Sütler, kullanım amaçlarına göre tasarlanmış olan bu ambalajlarda paketlendikten sonra İzmir çapında satılmak üzere dağıtılmaya başlanır.

Sütün yoğunluğunu artırmak için "evaporatör" makinesi kullanılmaktadır. Bu makine, vakumlama yoluyla basınç değişimi yaparak sütün kaynama noktasını aşağı çekmektedir. Bu işlem, enerji tasarrufu sağlamak, sütün besleyici değerini korumak ve de sütün yoğunluğunu artırmak için kullanılmaktadır. Sütün yoğunluğu-

Sütün Pastörize Edilmesi: Pastörizasyon, sütün 75 derece sıcaklığa kadar ısıtılması ve en az 16 saniye bu sıcaklıkta tutulması işlemidir. Bu sıcaklık, zararlı mikroorganizmaların etkisiz hale gelmelerini sağlarken yararlı maddeleri korur ve sütün besleyici değeri korunmuş olur. Bu sayede mikroplardan arındırılmış süt 2-3 gün kadar bozulmadan bekletilebilir.

Yüksek Isı Teknolojisi (UHT) Süt: Sütün içindeki zararlı mikroorganizmaları etkisiz hale getirmek için yapılabilecek işlemlerden biri UHT işlemidir. Bu işlemde sütün sıcaklığı çok kısa bir süre için 170 derece sıcaklığa kadar çıkarılır ve zararlı mikroorganizmalar yok edilir. Ancak bu sıcaklıkta, sütün içindeki faydalı mikroorganizmalar ve besleyici maddelerin önemli bir kısmı da yok olur. Elde edilen süt aylarca bozulmadan saklanabilir ancak besin değerinin bir kısmını kaybeder.

nun artması, süt ürünlerinin üretilmesinde daha çok verim alınmasını sağlamaktadır.

Sütten üretilen diğer bir ürün kaymaklı yoğurtur. Yoğurt retimi için, sütün mayalanma sıcaklığı olan 45 dereceye kadar soğuması beklenir. Sonrasında her kap yoğurt, hiçbir katkı maddesi kullanılmadan mayalanır. Özel yalıtımlı odalarda  saat bekletilen yoğurt sonrasında ambalajlanır. Sonra da metal dektrnden geçirilerek soğuk hava deposuna gönderilir ve dağıtıma hazır hale gelir.

2010-2011 yıllarında Okul Sütü Projesi'nden dolayı kurulan yeni süt işleme tesisinde, ilk zamanlarda süte yüksek ısı (UHT) işlemi uygulanarak içme sütü üretilirken, günümüzde bu tesiste organik süt, ayran, kaymaklı yoğurt gibi ürünler de üretilmektedir. Tesiste günlük mesai saat sekizde başlamasına rağmen tesis günün 24 saati aktiftir. Kooperatifin zamanla daha çok bilinmesi ve ürünlerinin tercih edilmesi sebebiyle süt ve süt ürünlerine olan talebi karşılamakta zorlanmakta, bu da kooperatifin üretim kapasitesini artırmaya yönelik büyümeyi planlamasını gerektirmektedir.

Et retim Aşamaları

Kooperatif süt üretiminin yanında 2011 yılında başta ortakları olmak üzere yöreden temin ettiği besi hayvanları için et işleme tesisi kurmuştur. Tesisin kurulma amacı, öncelikle ortaklarının besi hayvanlarını satarken karşılaştıkları düşük fiyat ve hayvan tüccarlarının ödemeleri hemen yapmamasından dolayı yaşadıkları güçlüklerdir. Et işleme tesisi sayesinde, kooperatif başta ortakları olmak üzere yörede besi hayvanlarının değer kazanmasına ve ödemelerin zamanında yapılmasına n ayak olmuştur. Kooperatif ortakların hayvan-

larını iyi bir fiyata alıp, ödemeyi de zamanında yaparak hayvanların diğer kasap ve et üreticileri tarafından düşük fiyata alınmasının önüne geçerek piyasada belirleyici hale gelmiştir. Şu anda et işleme tesisinde Tire Şiş Köfte, Tire Sucuk, Kasap Köfte gibi ürünlerin üretimine devam edilmektedir.

Et işleme tesisine getirilen hayvanlar için uygulanan ilk işlem sağlık kontrolüdür. Hayvanın sağlıklı olup olmadığı kontrol edilir ve sağlıklı hayvanın kesimi engellenir. Sağlıklı üretim konusunda asla taviz verilmemektedir.

Et işleme tesisinde 17 personel çalışmaktadır. Paketleme aşaması hariç tüm üretim bu tesiste yapılmaktadır. Etin kıyma haline getirilmesi, sucuğun doldurulması, şiş köftenin şişe dizilmesi, pişirilmesi gibi tüm aşamalar el emeğiyle gerçekleştirilmektedir. İlk iş, tesise getirilen karkasın (kesilmiş, derisi yüzülmüş fakat parçalara ayrılmamış gövde) parçalarına ayrılması ve kıyma haline getirilmesidir. Kıyma haline getirilen et, üretilen ürüne göre ayrıştırılır. Örneğin; şiş köfteler, dört çalışan tarafından 35 gramlık kıyma parçalarının kromdan şişlere geçirilmesiyle hazırlanır. Etlerin işlendiği malzemelerin krom olmasının sebebi, bu maddenin gıda üretimi

açısından en sağlıklı ve uyumlu olmasıdır. Bu şekilde hazırlanan şiş köfteler mangal kömüründe yüzde 80 oranında pişirilir. Sonrasında paketlenir ve yarı pişmiş ürün olarak satış noktalarına gönderilir. Sucuk üretimi de aynı şekilde elde yapılır. Sucuklar elde hazırlanır ve nem oranı yüzde 40'ın altına düşene kadar, yaklaşık bir hafta süreyle kurutulur. Yağ oranı, ürün ambalajlarında yüzde 30 oranında belirtilmesine rağmen, kooperatifin tesislerinde yağ ölçümü için gerekli altyapı ve cihazlara sahip olunmadığından gerçek yağ oranının bu orandan daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu durum piyasadaki diğer et ürünlerinden daha kaliteli ürünler üretildiğini göstermektedir.

Üretim Sırasında Karşılaşılan Başlıca Sorunlar

Tire Süt Kooperatifi'nin üretimde karşılaştığı en büyük sorun, yüksek maliyetle ilgilidir. Bu durumun sebeplerinden biri, kooperatif ürünlerinin üretiminde kullanılan malzemelerin kalitesinden taviz verilmemesi, ilk yatırım maliyetlerinin yüksek olması, yüksek teknoloji yerine emek yoğun çalışma yaklaşımıdır. Süt ve et ürünlerinde herhangi bir katkı maddesi kullanılmamakta, bu da özellikle et ürünlerinin

raf ömrünü kısaltmakta ve diğer firma ürünleriyle rekabetinde dezavantaj yaratmaktadır. Maliyet yüksekliğinin bir başka nedeni ise üretimin kalitesini artırmaya yönelik kullanılan girdilerin birim maliyetinin yüksek olmasıdır. Örneğin, sütlerde antibiyotik kontrolü için kullanılan test çubukları yurtdışından getirilmektedir ve bunlar kooperatife önemli bir maliyet yüklemektedir. Ayrıca üretimin bütün aşamaları kayıt altında olup, çalışanların sosyal güvenceleri ve vergi yükümlülükleri tam zamanında yerine getirilmektedir. Maliyetlerin yüksek oluşu, kooperatif ürünlerini piyasadaki diğer et ürünleri, süt ve süt ürünleri üreten firmalarla rekabet etmekte zaman zaman dezavantajlı bir konuma getirmektedir. Özellikle kırsal bölgede yaşayan alt gelir grubu haneler, kooperatif ürünlerini bazen pahalı bularak diğer firmaların ürünlerine yönelmektedir. Kooperatif ürünlerine ilgi duyan kesim ise genellikle orta ve orta üst gelir grubudur. Yine de, yörede Tire Süt Kooperatifi'nin yarattığı ve kaliteyle özdeşleşmiş bir marka algısı vardır ve ürünlerinin fiyatlarının daha yüksek oluşunun dezavantajı bu yolla telafi edilmektedir.

Bir diğer sorun; ortaklarının bazıları, kooperatifin daha yüksek fiyat teklifi karşısında sütlerini kooperatife satmak yerine yerel tüccarlara satmalarıdır. Bu durum, kooperatif faaliyetleri için günümüzde risk oluşturmamasına karşın, süt üretimini ve sütün toplanma sürecini olumsuz etkilemekte, ortakların, kooperatifle ilişkilerine zarar vermektedir.

ELDE EDİLEN KAZANIMLAR

Tire Süt Kooperatifi önemli bir ilerleme ve başarı kaydetmiştir. Başarının kanıtları, kooperatifin yatırımlarının artması, soğuk süt zincirinin yaygınlaşması, et, süt ve süt ürünleri işleme tesislerinin kurulması, öz varlığında ve ortak sayısındaki artış, ürünlerinin İzmir bölgesinde tercih edilen ürünler haline gelmesidir. Bunun dışında önemli bir başka nokta da, kooperatifin Tire'de hem ekonomik hem de sosyal olanaklar bağlamında fark yaratan, olumlu değişimlerin aracı haline gelmesidir.

Ekonomik Kazanımlar

Tire yöresinde etkin bir kooperatifin varlığının doğrudan etkileri, kooperatifin yön verdiği ekonomik faaliyetlerde gözlenebilir.

1) Üretim Maliyetlerini Düşürme: Bunların ilki, süt üretim sürecinde verdiği destek ile maliyetleri düşürmektir. Örneğin, yem desteğiyle başlayan süreç, tarlayı sürmek için gerekli traktörün uygun fiyata kiralanabilmesi, gerekli akaryakıtın daha ucuza temin edilebilmesi ve sonradan ödeme imkânını kapsamaktadır. Tüm bu avantajlar sayesinde maliyeti azalan ortak, hayatını idame ettirme kaygısı olmadan üretim yapabilmektedir.

2) Ürün Kalitesini Artırma: İkinci nokta, üreticinin sütünün kalitesini artırmadır. Önceden de değinildiği gibi, süt toplama işlemi soğutma tanklarıyla yapılmaktadır. Ilık süt çok daha çabuk bozulabildiği için ticari değeri daha düşük bir ürün iken, soğutma tankıyla toplanmış sütler besin değerlerini büyük ölçüde korur ve daha değerli bir süt elde edilmiş olur. Kooperatif, veteriner desteği ile de daha sağlıklı üretim yapılmasını sağlar. Sütün kalitesiyle birlikte artan değeri, ortakların rekabet gücünü artırır.

3) Üreticiden Tüketicie Doğrudan Satış: Üçüncü nokta; kooperatifin, üreticinin ürününü işleyip doğrudan tüketiciye ulaştırmasıdır. Başka bir deyişle, kooperatifin sütü yalnızca pazarlamak yerine, aynı zamanda işleyerek satmasıdır. Bu durum; üreticiyi, zaman zaman sektörde meydana gelen “süt krizleri”nden korumaktadır. Süt krizi, süt üretimindeki dönemsel artışlara ve düşüslere denir. Özellikle artışlar, süt üreticisi firmaların, sütü daha düşük fiyata satın almalarına sebep olur. Üreticinin, sütünü satamaması ve değerinden düşük fiyata satması, üreticinin üretimini sürdürmemesi ve piyasadan çekilmesiyle sonuçlanabilir. Ancak Tire Süt Kooperatifinin ortakları sütlerini satmak konusunda sorun yaşamamaktadır. Bu, sadece ortakların sütlerini satma garantisi değil, aynı zamanda Tire Süt Kooperatifinin belirlediği fiyatın altında satılmasını da engeller.

Kooperatif, ortaklarının ekonomik kazancında bir artışa ve geçimlerini daha kolay sürdürmelerine büyük bir katkı sağlamaktadır. 2015 yılında her ortağın aylık kazancının en az 1500 TL olduğu ifade edilmektedir. Kooperatif yetkilileri ve ortaklar bu miktarın kırsal kesimde iyi bir gelire karşılık geldiği ifade etmektedir. Özetle, kooperatifin varlığının ortaklarda önemli bir refah artışı sağladığı görülmektedir.

Sosyal Kazanımlar

Tire Süt Kooperatifinin sağladığı katkılar hem ekonomik hem de toplumsal nitelik taşımaktadır. Öncelikle, kooperatif ortakları arasında güçlü bir duygusal bağ kurulmuştur. Kooperatif örgütü olarak, ortakların süt üretimine ilişkin ihtiyaçları yanı sıra ortakların erzak, çocukların okul masrafları gibi kişisel ihtiyaçlarını da karşılamaya çalışmaktadır. Ayrıca Tire'deki düğün gibi toplumsal olaylara kooperatifin hem katılımı hem maddi desteği mevcuttur. Bu sayede, kooperatifçiliğe yönelik olumsuz algı büyük ölçüde ortadan kalkmış durumdadır.

Kooperatifin ortaklarına sağladığı bir başka katkı, tüketici bilincini artırmak olmuştur. Kooperatifin üretimi kaliteli ve tamamen doğal ürünlerle olduğu için tüketiciler piyasadaki üretimlerle kıyaslama imkânı bulmaktadırlar. Üretimi kaliteli yaptığından ürünlerini daha yüksek fiyatlara satan kooperatif, tüketiciye güven verdiği için pazarlamada çok sorun yaşamamaktadır.

Kooperatifin, hem ticari hem de sosyal sorumluluk alanında örnek gösterilecek Süt Kuzusu ve Okul Sütü projeleri bulunmaktadır. Özellikle Süt Kuzusu Projesi; süt dağıtımının, maddi alım gücü düşük ailelere yapılması hem yerel kalkınma hem de sosyal politika boyutu olan proje niteliğindedir. Kaliteli sütün yoksul ailelerin çocuklarının beslenmesine olan katkısı ailelerin süt tüketimine ayıracağı paranın diğer tüketime aktarılmasını sağlamaktadır.

Tire Süt Kooperatifi'nin hem ekonomik refah artışı hem de sosyal bilinçte sağladığı katkı, kooperatifçiliğe ilişkin algının olumlu yönde değişimine ve tüketiciler arasında tüketim bilincinin artmasına yol açmaktadır.

KOOPERATİFİN YEREL ÜRETİCİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Tire Süt Kooperatifi'nin 2003 yılı öncesinde yöre ekonomisi ve yerel üretici üzerindeki belirgin olmayan bu etkisi, Mahmut Eskiyyörük'ün kooperatif yönetim kurulu başkanı olmasıyla artmıştır. Üretim aşamalarına fazla katılmayan ve ortaklarına kısıtlı destek sunan bir çiftçi örgütlenmesiyken, bu yıldan itibaren kaliteli ve düşük maliyetli üretim desteği, ürünlerinin üreticiden tüketiciye doğrudan sunulması, ortaklık bilinci gibi kooperatifçilik ilkelerine ağırlık verilmeye başlanmasıyla kooperatif ve üretici ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır.

Bu tarihten sonra kooperatif, üretimin kalitesini artırarak ortaklarının çıkarlarını koruyan adımlar atmaya başlamıştır. Ortakların üretim süreçlerine aktif katılımının sağlanması, üyelerle etkin bir işbirliğinin yolunu açmıştır. Örneğin, ortakların hayvanlarını gerçek değerlerinden satabilmesi için et işleme tesisinin kurulmasının ortaklar üzerinde doğrudan olumlu etkileri bulunmaktadır. Sütün kalitesini korumak için kurulan soğuk zincir tankları ya da antibiyotik testleri ortağın daha kaliteli üretim yapmasını olanaklı kılmış ve sütünü daha yüksek fiyata satabilmesi üreticilerin kendi örgütünü sahiplenmesine yol açmıştır.

Kooperatifin kaliteli üretim yapmasını özendirdiği için üreticinin bilinçlendirilmesine dolaylı bir şekilde katkı sağladığı söylenebilir. Kooperatif, gözettiği yüksek standart yüzünden çiftçileri belli bir kalitenin üstünde olmaya zorlamaktadır. Örneğin, antibiyotikli süt ürettiği tespit edilen bir çiftçiye uygulanan çeşitli yaptırımlar onun daha dikkatli olmasını sağlamaktadır. Ancak ortaklar arasında "kooperatifçilik" bilincinin tam olarak yerleşmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin, ortakların bazıları hâlâ sütlerini kooperatife satmak yerine zaman zaman sütte daha yüksek fiyat veren tüccarlara satabilmektedir.

PROJELER

Tire Süt Kooperatifi Mahmut Eskiörük'ün yönetim kurulu başkanı olmasıyla proje temelli çalışmaya ağırlık vermeye başlamıştır. Kooperatif, atacağı her adımı, çözeceği her problemi, yapacağı her yeniliği bir proje dahilinde ve oldukça iyi planlanmış bir şekilde gerçekleştirmektedir.

Okul Sütü ve Süt Kuzusu Projeleri

Projelerin amaçlarından biri kooperatif ortaklarının sütünü sürekli ve uygun bir fiyata değerlendirmektir. Bu bakımdan, kooperatifin “üreticiden tüketiciye” ilkesini ilk kez uygulamaya başladığı proje Okul Sütü Projesi'dir. Bu, kooperatif ortağının ürününü kendi işleyip kendisinin pazarladığı ilk deneyimdir.

Projenin bir diğer amacı, toplumda süt tüketim kültürünü oluşturmaktır. Türkiye, kişi başına yılda 27-29 litre olan süt tüketim miktarıyla, yılda kişi başı 120 litre süt tüketen Avrupa'nın çok gerisinde bulunmaktadır. Bu proje de Avrupa'da süt tüketiminin artırılmasına yönelik çalışmalardan örnek alınarak geliştirilmiştir. Avrupa'da okul çocuklarına süt içme alışkanlığı kazandırılarak yaygınlaştırılan süt tüketimi, İzmir'de benzer yöntemle artırılmaya çalışılmıştır. 2012 yılında kamu sosyal politikası haline gelmiş olması, bu projenin başarıya ulaştığının gösterge-

lerinden biridir. Süt Kuzusu Projesi ise, Okul Sütü Projesi'nin kapsamının ve isminin değiştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Amaç, yoksul ailelere süt yardımı yaparak sosyal devlet olmanın gereğini yerine getirmektir.

Çiftçim Market

Çiftçim Market, İzmir yöresindeki beş kooperatifin ortak girişimiyle Ekim 2014'te kurulmuş, sadece kooperatif ürünlerinin satışlarının yapıldığı bir markettir. Çiftçim Market'in kurucu kooperatifleri, Tire Süt Kooperatifi, Bademli Fidancılık Kooperatifi, İğdeli Kooperatifi, Foça Bağarası Kooperatifi ve Gödençe Kooperatifi'dir.

Böyle bir satış merkezinin kurulma amacı, tüketicinin kaliteli kooperatif ürünlerine ulaşımını kolaylaştırmak ve kooperatif ürünlerinin doğrudan pazarlanmasını mümkün kılmaktır. Yöredeki tüketici bilinci gittikçe artmakta, tüketiciler kooperatif ürünlerine yönelik bir arayış içinde bulunmaktadır. Çiftçim Market'in açılması sadece bu talebi karşılamayacak, bunun yanı sıra tüketici bilincinin artmasını da sağlayabilecektir. Çünkü ürünlere erişim imkânı ve bilinirlik arttıkça buna yönelik ilginin de artması beklenmektedir.

Bu markette kurucu kooperatiflerin yanı sıra; İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği, Trakya Yağlı Tohumlar Tarım, Satış Kooperatifleri Birliği, Tariş Ayma İç ve Dış Ticaret A.Ş., Torku, Tariş Üzüm Pazarlama ve Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ve Çaykur gibi birliklerin ürünlerinin de satışı yapılmaktadır. Burada kooperatif üretimi ve doğal olmayan hiçbir ürünün satışı yapılmamaktadır.

Çiftçim Market'in İzmirli tüketicilerden önemli bir ilgi gördüğü söylenmektedir. Üstelik İzmir'in merkez ilçelerinden Bornova'da bulunan market, daha uzak olan çevre ilçelerden de gelen tüketicilere satış yapmaktadır. Marketin hedefi, Türkiye ölçeğinde şubelerinin açılması ve yaygınlaşmasıdır.

Eskiyörük: Her şey sağlıklı nesiller için

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan Okul Sütü Projesi'nin İzmir'de 4 yıldır titizlikle yürütüldüğünü söyleyen Tire Süt Kooperatifi Başkanı Mahmut

Mahmut Eskiyörük

Eskiyörük, haftada 200 bin öğrenciyse 200 ml, pastörize süt ve 1 litre UHT süt dağıttıklarını açıkladı.

Eskiyörük, "Dağıtılan sütler, çocukların sağlıklı beslenmesi ve üreticinin devamlılığı için önemli. Proje, fazla sütün

eritilmesi için değil sağlıklı nesil yetiştirilmesi için devlet politikası olmalıdır" dedi.

Alo Süt

Alo Süt Projesi, önce Tire yöresinde uygulanmaya başlamış, daha sonra İzmir geneline yayılmış bir projedir. İsminden de anlaşılacağı gibi, kooperatife telefonla süt siparişi verilmekte ve bu siparişler kooperatif bünyesindeki kuryeler aracılığıyla evlere teslim edilmektedir. Teslim edilen süt, pastörize edilmiş günlük süttür. Evlere teslim edilen süt market fiyatıyla aynı düzeydedir. Alo Süt Projesi şimdilik abonelik sistemiyle çalışmakta, eve süt siparişi verebilmek için sisteme abone olmak gerekmektedir.

Hastalıktan Ari Çiğ Süt

Bu proje, sütün hiçbir işlem görmemiş halinin soğuk süt zinciri üzerinden tüketime sunulması için düşünülmüştür. Çiğ süt, hiçbir işlem görmemiş süttür ve işlem görmediği için en yüksek besin değerine sahiptir. Pastörize edilmiş sütler ısıtma işlemi sırasında besin değerlerinin bir kısmını kaybetmektedir. Sütten alınabilecek faydanın en fazla olduğu ve en sağlıklı süt tipi, işlenmemiş sütlerdir. Tire Süt Kooperatifi, tüketicilerine sütün en sağlıklı halini, insan sağlığına uygun bir şekilde ulaştırmayı amaçlamaktadır. Kooperatif, bunu bünyesinde bulunan belirli çiftliklerde üretilen, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı onaylı sütleri piyasaya sürerek gerçekleştirmektedir. Sütün alındığı hayvanın sağlık kontrolleri yapıldığı için ve hastalıklı ya da antibiyotikli süt asla toplanmadığı için bu çiftliklerden toplanan sütler hastalık taşımamaktadır. Süt, soğuk zincirle toplandığından kalitesini kaybetmeden ve bozulma riski olmadan çiğ bir halde satılmaktadır.

Bizim Çiftlik

Bizim Çiftlik, kooperatif başkanı Mahmut Eskiörük tarafından “memleketi kurtaracak bir proje” olarak değerlendirilmektedir. Henüz hayata geçirilememiş ve tasarım aşamasındadır. Projenin amaç ve hedefleri ile beklenen çıktılara bakıldığında kooperatif ortaklarının yaşam kalitesini artırma yoluyla toplumsal hayata büyük katkılar yapabileceği öngörülmektedir.

Sütçülerden öğrenciye ücretsiz süt

Tire'de çiftlik sahipleri birleşerek, ilçeye bağlı Büyükkale Köyü'nde süt dağıtımına başladı. Bahattin Titz, Kemal Özçalışkan, İsmet Kaftar, Ali Çalışkan, Nazmi Saygılı, Ali Akın'ın bir araya gelerek başlattığı çalışma çerçevesinde Büyükkale Köyü'ndeki okullarda 250 çocuğa haftanın iki günü süt dağıtılacak. Sağlıklı bir toplumun en önemli yolunun süt içen nesiller yetiştirmek olduğunu dile getiren Süt Üreticisi Bahattin Titz, okul sütü projesinin önemli olduğunu söyledi. Tire Süt Kooperatifi Başkanı Mahmut Eskiörük de, herkesin bu projeye kendi imkanları ölçüsünde destek vermesi gerektiğini belirtti. ■ İZMİR Milliyet

Süt üreticileri, Tire Süt Kooperatifi desteğiyle Büyükkale Köyü'nde süt dağıtımına başladı.

Bilindiği gibi, Tire Süt Kooperatifi bünyesinde küçük hane işletmelerinin sayısı çok fazladır. Ancak hayvancılıkla uğraşan ailelerin yaşam alanları ile hayvanların yaşam alanlarının bazen neredeyse iç içe olması toplum sağlığı açısından riskler taşımakta, bu da ailenin yaşam kalitesinin azalmasına sebep olmaktadır.

Bu nedenle, Bizim Çiftlik Projesi sayesinde hayvanların köy dışında bir yere kurulacak toplu hayvan barınaklarına taşınarak hem üretim kalitesinin hem insan yaşam standardının artırılması amaçlanmaktadır. Köy dışındaki alana kooperatif tarafından hayvan barınakları, sağımhane, seralar, veteriner kliniği ve biyogaz tesisinden oluşan bir üretim alanı tesis edilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede hayvan bakımı ortak olan barınaklarda ve süt üretimi de sağımhanede gerçekleştirilebilecek, köylülerin veteriner hizmetlerine erişimi çok daha kolay hale gelebilecektir. Süt üretimi, hayvan bakımı aşamasından başlayarak ortak hale getirilerek küçük aile işletmelerinin üretim maliyetleri azaltılabilecektir.

Çiftliğin yanında kurulacak olan biyogaz tesisi ile hayvanların dışkılarından elektrik enerjisi üretilecektir. Yine yakınlarda kurulan ve hayvan dışkılarının gübre olarak değerlendirilebileceği seralarda bitkisel üretimin yapılması amaçlanmaktadır. Bu tarımsal üretimin, köy kadınlarının ilgisini çekmesi ve kadınların buna yönelmesi beklenmektedir.

Biyogaz tesisi ve seralar, gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve artırılması yoluyla bölge insanının kazancında artış sağlayacak, istihdam olanaklarının artması ile de köy gençlerinin kente göç etmesinin önüne geçilecektir. Hayvanların köy dışına taşınması sağlıklı yaşam ortamları sağlayacağından köydeki yaşam kalitesini yükseltecektir.

İZMİR 7 YILDIR SÜT DAĞITIYOR

İzmir Büyükşehir Belediyesi 7 yıldır okullara süt dağıtmasına rağmen hiçbir sorun çıkmadı. Soruşturmayla konu olan süt dağıtımında çocuklara günlük süt veriliyor

DİLEK GAFİR İZMİR

Tirkiye, Ülkümler Projesiyle pastır ve sütü ile birlikte öğrencilere, aynı zamanda köylerdeki hayvanlar için de süt dağıtıyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Süt Kooperatifi ile birlikte, İzmir'deki okullarda ve köylerdeki hayvan barınaklarında süt dağıtımını sürdürüyor. İzmir Süt Kooperatifi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa, İzmir'deki okullarda ve köylerdeki hayvan barınaklarında süt dağıtımını sürdürüyor. İzmir Süt Kooperatifi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa, İzmir'deki okullarda ve köylerdeki hayvan barınaklarında süt dağıtımını sürdürüyor.

Bir günün dağıtım

İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Süt Kooperatifi ile ortaklaşa, İzmir'deki okullarda ve köylerdeki hayvan barınaklarında süt dağıtımını sürdürüyor. İzmir Süt Kooperatifi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa, İzmir'deki okullarda ve köylerdeki hayvan barınaklarında süt dağıtımını sürdürüyor.

SÜT EVLERE DAĞITILACAK

İZMİR Büyükşehir Belediyesi Başkanı Aziz Kocaoğlu, MİB Eğitim ve Tarama Birimlerinin süt dağıtımını yaptığı okullarda "mükemmeliyetçi" süt veriliyor. "Her gün okullarda 6-8 yaş grubunda çocuklara süt dağıtımını" amaçlı İzmir Büyükşehir Belediyesi süt dağıtımını sürdürüyor. "Bizim de tüm sınıflarda ve okullarda süt dağıtımını sürdürüyor. Okullarda da günün sonunda süt dağıtımını sürdürüyor. Okullarda da günün sonunda süt dağıtımını sürdürüyor."

OKUL SÜTÜNDE YENİ İDDİA

CHP İzmir Milletvekili Ayhan Özyürek, İzmir'deki okullarda süt dağıtımını yaptığı okullarda "mükemmeliyetçi" süt veriliyor. "Her gün okullarda 6-8 yaş grubunda çocuklara süt dağıtımını" amaçlı İzmir Büyükşehir Belediyesi süt dağıtımını sürdürüyor. "Bizim de tüm sınıflarda ve okullarda süt dağıtımını sürdürüyor. Okullarda da günün sonunda süt dağıtımını sürdürüyor."

6 saat sonra görülmeye başlar

İZMİR Büyükşehir Belediyesi Başkanı Aziz Kocaoğlu, MİB Eğitim ve Tarama Birimlerinin süt dağıtımını yaptığı okullarda "mükemmeliyetçi" süt veriliyor. "Her gün okullarda 6-8 yaş grubunda çocuklara süt dağıtımını" amaçlı İzmir Büyükşehir Belediyesi süt dağıtımını sürdürüyor. "Bizim de tüm sınıflarda ve okullarda süt dağıtımını sürdürüyor. Okullarda da günün sonunda süt dağıtımını sürdürüyor."

**TİRE SÜT
KOOPERATİFİ'NİN
GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ**

TİRE SÜT KOOPERATİFİ'NİN KOOPERATİF DEĞERLERİYLE BÜTÜNLEŞME ŞEKLİ

Tire Süt Kooperatifi, Türkiye’de kooperatifçiliğin başarılı uygulamalarından biri olmasına rağmen, kooperatifçilik bilincini çalışmalarının merkezine koyması 2003 yılında, Mahmut Eskiörük’ün göreve gelmesiyle başlamıştır. Bu yıldan önce, kooperatifçiliğin ilkeleri yeterince içselleştirilememiş ve kooperatifçiliğin fikrîsel temelini oluşturan birlik, dayanışma, ucuz ve kaliteli üretim gibi değerlere ağırlık verilmemiştir. 2003 yılından sonra ise, kooperatifçilik ilkelerine ve değerlerine, Tire Süt Kooperatifi’nin faaliyetlerine yön veren bir önem atfedilmiştir. Örneğin, kooperatifçiliğin temel ilkelerinden olan demokratik yönetim ilkesini ortaklar arasında benimsetmek ve ortakların aktif katılımını sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Yeni yatırımlarla maliyetler düşürülürken, sunulan ürünün kalitesi artırılmıştır.

BÖLÜM 4

Kooperatifçilik bilinci ve kooperatifçilik ilkeleri, kooperatifin yönetim kadrosu tarafından benimsenmiş ve içselleştirilmiştir. Ancak kooperatifin diğer ortakları arasında bu bilincin yayılması henüz tamamlanmamıştır. Bu konuda ortaklar arasında iki farklı görüşe rastlanmaktadır: İlk görüş, ortakların bir kısmının, kooperatifçiliğin ne demek olduğunu tam anlamamış oldukları ve kooperatifin bir parçası olduklarının farkında olmadıkları yönündedir. Bu görüşe göre ortaklar kooperatife sahip olduklarının ve her

birinin kooperatife karşı sorumlu oldukları fikrini benimsemiş değillerdir. Kooperatifle aralarındaki ilişkiyi bir çeşit “lider-takipçi” ilişkisi şeklinde görmekte ve aslında yönetimdeki her bir kişiyle eşit konumda olduklarının farkında değildirlere. Kooperatifin varlığının kendi lehlerine olduğunun ve kooperatifin kendilerine çeşitli hizmetler sağladığının farkındadırlar ve ancak kooperatifle aralarında duygusal bir bağ bulunmamaktadır. Sütlerini kimi zaman, daha yüksek fiyat veren başka tüccarlara satıyor olmaları bu fikri destekleyen bir durumdur. Bu görüşü destekleyen bir diğer durum, kooperatif yönetim kurulu başkanı ve ortağı olan Mahmut Eskiörük’ün etkisinin, kooperatif içindeki diğer ortaklarınkinden fazla olmasıdır. Mahmut Eskiörük’ün, kooperatifin atılımını başlatan isim olmasının bunda bir payı olabilir. Ancak ortaklar tarafından kendisine “lider” rolü ve-

rilmiş olmasının, bu etkinin büyük olmasında payı vardır. Mahmut Eskiyyörük'ün bu konuda benimsediği tutum, kooperatif içindeki ağırlığını ortaklar arasında yayarak azaltma yönündedir. Kalkınma çalışmalarında liderin belirli bir süre içinde kendisini lüzumsuz kılması olarak nitelendirilen bu durum sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

İkinci görüş, bu amacın gerçekleşiyor olduğu yönündedir. Ortaklar arasında zayıf olan kooperatif bilincinin giderek güçleniyor olduğu ve Mahmut Eskiyyörük ile gelen noktanın o olmadan da devam ettirilebileceği düşünölmektedir. Kooperatifin, Türkiye coğrafyasında var olan ataleti (durgunluk) Tire yöresinde azalttığı, ortaklarını bilinçlendirdiği düşünölmektedir. Bu sayede, kooperatife yönelik tutumun pasif halde hizmet bekleme halinden, aktif biçimde sahiplenme haline doğru değiştiği ifade edilmektedir. Kooperatifin, kooperatif bilinci ve ilkelerine verdiği önem ve bunları yayma çabaları hayli yüksek olduğu için, ilk görüşteki tespitler aslında başta doğru olmalarına karşın, ikinci görüşteki dönüşümün başladığı söylenebilir. Bu durum aynı zamanda, kooperatifin, kooperatifçilik değerleri olan birlik ve dayanışma duygusunu ve demokratik yönetim ilkesini önemsediniğini göstermektedir.

Bütün bunlardan, kooperatif ilkelerinin ve değerlerinin benimsenmesi sürecinin başarıya ulaştığı belirtilebilir. Bu ilkelerin uygulanmasında gösterilen başarı ise daha büyüktür. Örneğin, ucuza ve kaliteli hizmet üretme ve topluma karşı sorumluluk sahibi olma gibi ilkeler başarıyla uygulanmaktadır ve kooperatifin kimliği haline gelmiştir. Ürünlerini üretirken kaliteden ve sağlıktan asla ödün vermemeleeri, kaliteli hizmet prensibini; Okul Sütü ve Süt Kuzusu Projesi'nin toplum sağlığına yönelik amaçları, toplumsal sorumluluk bilinci prensibinin yansımalarıdır.

Genel olarak, Tire Süt Kooperatifi'nin kooperatifçilik değerleriyle çoğunlukta bütünleştiği ve onları temsil ettiği görölmektedir. Bu ilke ve değerlerle bütünleşme süreci devam ettiği sürece hem büyüme hem de etki artacak, kalıcı hale gelecek ve sürdürülebilirlik ilkesi hayata geçecektir. Gelişmiş ölkelerde olduğu gibi yüzyılı aşan kooperatifler kategorisine katılacaktır.

TİRE SÜT KOOPERATİFİ VE YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNİN DEĐERLENDİRMEŐİ

Tire Süt Kooperatifi'nin kısa dönem öyküsünde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin desteğinin önemli bir sıçrama noktası yarattığı ve bunun kooperatifin güçlenmesinde ne kadar önemli olduğu yukarıda dile getirilmiştir. Bu işbirliğinden ortaya çıkan sonuçlar, kooperatifçiliğe ilişkin kamu politikalarının nasıl olması gerektiği konusunda önemli ipuçları içermektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin desteği, Tire Süt Kooperatifi'nin gelişimini kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Sunduğu pazar imkânı ile kooperatife ticaret becerisi

kazandırmış ve organizasyonel becerilerini güçlendirmiştir. Tire Süt Kooperatifi, bu işbirliği sonrası oldukça donanımlı bir hale gelmiştir. Kooperatifin pazara yönelik üretim sürecine katılımında daha bilinçli ve özgüvenli olmasını sağlayarak piyasada tutunmasını olanaklı hale getirmiştir.

Tire Süt Kooperatifi; eksiklerini kapatmak ve sürekli kendini geliştirmek isteyen bir anlayışa sahiptir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin desteğini en verimli şekilde değerlendirebilmiş ve ana sözleşmesinde yer verdiği amaçlarını büyük ölçüde gerçekleştirebilmiştir. Aynı zamanda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'yle gelen hareketliliği ve gelişmeyi sürdürebilecek donanımı ve bilgiyi edinmiştir.

Türkiye'de, merkezi yönetim kurumlarının kooperatiflere yönelik müdahaleleri, çoğunlukla kooperatiflerin özerklik ve bağımsızlıklarını olumsuz etkileyen sonuçlar yaratmıştır. Tire Süt Kooperatifi ve bölgedeki yerel yönetimin işbirliği, kooperatifçiliğe dair doğru politikalar üretilirse kaydedilecek kalkınma seviyesini tahmin etmek açısından iyi bir örnektir. Bu nedenle örneğin Muğla, Aydın, Eskişehir, Balıkesir, Çanakkale, Edirne başta olmak üzere pek çok ilde yerel yönetimlerin bu işbirliği modelini değerlendirerek kendi yörelerinde de uygulamaları önerilmektedir.

ÜRETİM SÜRECİ VE YÖNETİM KADROSU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Kooperatifin üretim süreci, çoğunlukla yönetim kurulu tarafından şekillendirilmektedir. Kooperatifin, üretimin her alanında titizlikle çalışan ve süreçte kritik rolleri olan çalışanları bulunmaktadır. Yönetimin kooperatifçilik değerlerini sıkı sıkıya benimsemesi üretim sürecine olumlu yansımıştır. Bunlardan bazılarını hatırlatacak olursak; birçok üretim sürecinde maliyet düşürülmüş, kalite yükseltilmiş ve üreticiden tüketiciye doğrudan hizmet sağlanmıştır. Hem üretim daha kolay sürdürülebilir bir hale gelmiş, hem tüketicinin faydasına olacak kalite ve doğrudan erişim imkânları sağlanmıştır. Ortaklardan gelen geribildirimler, yönetimin geçmişteki faaliyetlerinin ve geleceğe yönelik planlarının olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Bunun nedenlerinden biri, yönetim kadrosunun da hayvancılıkla uğraşan deneyimli ortaklardan oluşmasıdır.

Ortakların “takipçi” rolü bu aşamada da söz konusudur. Ortaklar, üretimde kooperatifin tüm standartlarına ve yöntemlerine uygun üretim yaptıkları halde üretimin geliştirilmesi yönündeki önerileri ya da katkıları sınırlı kalmaktadır. Kooperatife ve Mahmut Eskiyörük'e duyulan güvenin yüksek olması, ortakların, üretim süre-

cine daha pasif bir noktada katılmalarının bir sebebi olabilir. Bu nedenle yönetim kurulunun kooperatifin kurumsallaşması için insan kaynaklarına önem ve ağırlık vermesi gerekmektedir.

Ortakların etkisi az olmasına karşın, üretim sürecine hiç katkı sağlamadıklarını söylemek yanlış olur. Ortakların ihtiyaçları ön planda olduğu için, onların talepleri doğrultusunda üretim geliştirilebilmektedir. Örneğin, et işleme tesisinin kurulması, ortakların besi hayvanlarının gerçek değerinden ucuza satılmasının önüne geçmek için düşünülen ve üretime farklı boyut kazandıran bir proje olmuştur.

Özetle, üretim aşaması üzerinde yönetim kadrosunun benimsemiş olduğu temel stratejiler ve çalışma programı ağırlığını hissettirmektedir. Bu yaklaşım, ortaklar arasında henüz aynı seviyede yayılmamış ve ortaklar yönetim kadrosu kadar aktif olmadığı halde, yönetim ve ortaklar karşılıklı etkileşim ve işbirliği halindedir. Bu sayede, bölgedeki hayvansal ürün üretimi kooperatif ortakları açısından daha sorunsuz işleyen, daha verimli ve daha kolay hale gelmiştir.

KOOPERATİFİN BÜYÜME SÜRECİ

Kooperatifin büyüme sürecinin başlangıç noktası, Okul Sütü Projesi'dir. Çünkü kooperatifin giderek kapsamını genişletmesi ve süt pazarlama dışında da işlevler kazanmaya başlaması, yatırıma dönecek ölçekte sermaye biriktirmesi ilk kez bu proje ile gerçekleşmiştir.

Kooperatif, bu proje kapsamında kendi sütünü işlemeye başladığı için bir süt işleme tesisi ihtiyacı doğmuş, sonrasında sütü farklı şekillerde (pastörize süt, poşet süt, yoğurt vb.) işleyerek ve pazara sunarak İzmir bölgesinde tanınır hale gelmiştir. Şu anda da İzmir'in tercih edilen markaları arasında bulunmaktadır. Sütü işleme fonksiyonunu edinmeleriyle başlayan sürecin, incelenmesi gereken pek çok boyutu bulunmaktadır..

Öncelikle, kooperatifin şu anki kimliğinin oluşumunun başlangıcını sütün işlenmeye başlaması oluşturmuştur. Tire Süt Kooperatifi'nin "kooperatif" kimliğinin görünür olmasına bu proje büyük katkı sağlamıştır. Çünkü, öncelikle "üreticiden tüketiciye" ilkesi hayata geçirilmiştir. Sonrasında, güven veren ve tanınan bir marka haline gelmenin de yardımıyla, kooperatif kimliğiyle ve kooperatifçilik ilkeleriyle ilgili davranışları daha gözle görülür hale gelmiştir. Örneğin, kooperatif kendi sütünü işlemeye ve pazarlamaya başladığı için, piyasada hammadde olarak satılan sütün fiyatında dengeleyici unsur haline gelmiş ve kooperatiflerin kurulma amaçlarından birini yaşama geçirmiştir.

Süt ürünleriyle başlayan ve başarıyla ilerlemiş görünen büyüme süreci, kooperatif tarafından sürekli bir devinim halini içeren ve "tamamlanmış ya da bitmiş olma-

yan” bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Kooperatif, süt işlemeye başlayarak kazandığı ivmeyi kaybetmemiş ve bu ivmeyi şimdilik kaybedecek gibi de görülmemektedir. Mahmut Eskişörük’ün etkisi, bu ivmenin kazanılmasında ve korunmasında oldukça etkili olmuştur. Türkiye’deki başarılı kooperatiflerde lider olmanın getirdiği başarıların devamı, kurumsallaşma süreci için insan kaynaklarına ve ortakların dayanışma ve birlikte hareket etme bilincinin geliştirilmesi anlayışına yatırım yapılması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Çünkü bu ivme, kişiye bağlı görünmesine karşın Tire Süt Kooperatifi ve kooperatif yönetim kadrosu kurumsallaşma sürecine yönelik girişimlerin yapılması gerektiğinin de farkındadır.

Büyüme sürecinde zamanla ortakların desteği de alınmıştır. Süt işleme tesisi kurulmasına yönelik yatırım yapılması aslında risk de içerdiği için, başlangıçta ortakların hepsi bu yatırıma destek vermeye gönüllü olmamış, ancak ilerleyen süreçte kazanılan başarılar ortakların kooperatife olan güvenlerini arttırmış ve ortaklar ile kooperatif arasında bütünleşmeyi sağlamıştır. Türkiye kırsalının tipik bir yaklaşımı olan bu anlayış; gördüğüne inanan köylü anlayışının en iyi örneklerinden biridir.

Kooperatifin, büyüme sürecinin başlangıcından itibaren geldiği nokta öncekinden daha gelişmiş ve daha güçlü bir noktadır. Kooperatif ekonomik olarak güçlenmekle ve ortaklarına avantaj sağlamakla kalmamış, yöresel kalkınmaya da katkı sağlamıştır. Örneğin; köydeki yerel geçim kaynağı olan hayvancılığı koruyarak köyden kente göçü Tire yöresinde azaltmış olmasının yanı sıra, ortakların yaşam kalitesini artıracak yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir. Henüz fikir aşamasında bulunan Bizim Çiftlik Projesi buna örnek gösterilebilir.

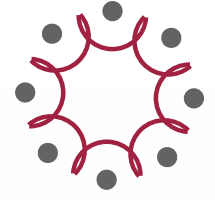
KAYNAKLAR

1. Bilgin, N., & Tanyıcı, Ş. (2008). Türkiye’de kooperatif ve devlet ilişkilerinin tarihi gelişimi. Erişim:<http://earsiv.kmu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11492/374/T%C3%BCrkiye%E2%80%99de%20Kooperatif%20ve%20Devlet%20%20C4%Boli%C5%9Fkilerinin%20Tarihi%20Geli%C5%9Fimi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Dünya Kooperatifçilik Raporu (2013). T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ankara.
3. GERAY, C. (1992). Kooperatifçiliğin Dünya’daki ve Türkiye’deki Nicel Gelişimi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 47(01).Güven, S (1993) Endüstriyel İşçi Kooperatifleri.: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
4. Güven, S (1997). Ekonomik Demokrasi ve Servetin Geniş Kitlelere Yayılmasında Kooperatifçilik Politikası. Bursa: Ezgi
5. Güvenç, T. Kooperatifçilik Bankacılığı Sistemi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği (Uzmanlık tezi). Erişim: <http://koop.gtb.gov.tr/data/53be6e23f293708e6804be92/Tuba%20G%C3%BCven%C3%A7%20Uzmanl%C4%B1k%20Tezi.pdf>
6. İçöz, Y (2004). Dünya’da ve Türkiye’de Kooperatifçiliğin Tarihsel Gelişimi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, 6(4).
7. Kooperatif İstatistikleri Bülteni (2014). T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016). T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.

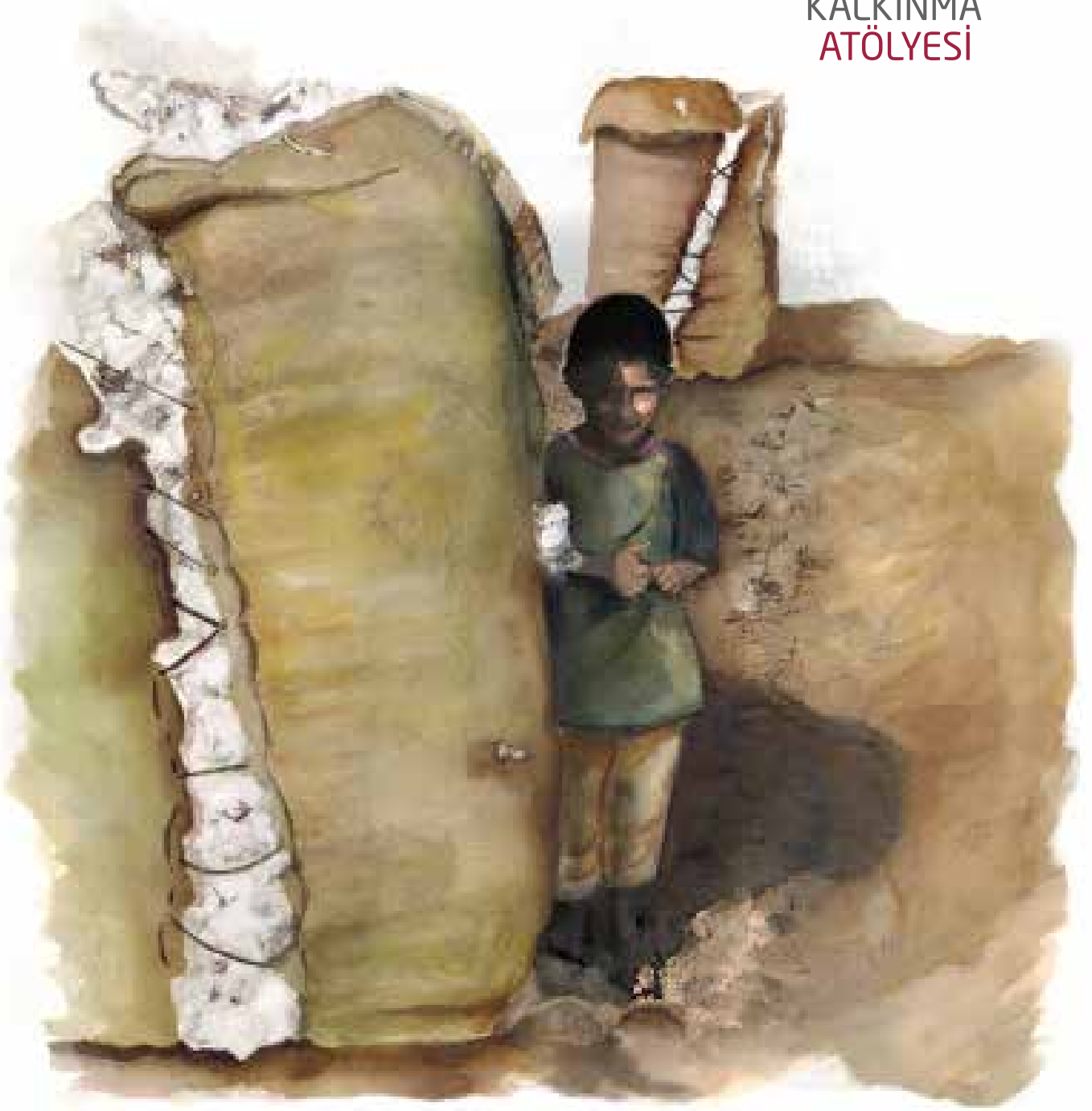
ÖZGEÇMİŞ

Dilek Kuş, 2014 yılında Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden lisans derecesini aldı. Üniversite hayatı sırasında Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nde lise ve ilköğretim öğrencilerine yönelik açılan kurslarda gönüllü öğretmenlik yaptı ve aynı derneğin lise öğrencilerine rehberlik etme amaçlı başlattığı Liseli Üniversiteli Gençlik Projesi'nde yer aldı. Mezun olduğu 2014 yılında, Kalkınma Atölyesi'nde çalışmaya başladı. İlk çalışması, Kalkınmaya Katkı Verenler Projesi kapsamında Tire Süt Kooperatifleri üzerine hazırlanan vaka analizi olmuştur. Halen Kalkınma Atölyesi için çalışmaya devam etmektedir.

KALKINMA
ATÖLYESİ

HAKKIMIZDA

Sosyal kalkınma alanında program ve projeler gerçekleştirmek isteyen bir grup genç, ulusal ve uluslararası kalkınma çabalarına destek vermek ve bu sürecin bir parçası olmak için 2003 yılında Kalkınma Atölyesi Çalışma Grubu'nu kurmuştur. Kalkınma Atölyesi, sosyal antropoloji, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, politika, biyoloji ve ormancılık gibi farklı alanlarda uzman profesyoneller tarafından 3 Kasım 2004 yılında kooperatif çatısı olarak örgütlenmiştir. Bilindiği üzere sosyal kalkınma alanında kooperatif tarzı örgütlenme Türkiye'de ve de dünyada yaygın bir örgütlenme biçimi değildir.

Atölye'nin kooperatif şeklinde örgütlenmenin başlıca nedeni dayanışma, birlikte üretme ve sosyal kalkınma alanına yeni fikirlerle katkıda bulunmaktır. Ayrıca sosyal kalkınma çalışmalarının farklı alanlarında çok ortaklı aktif bir aktör haline gelmek ve ortakların sürece demokratik katılımını sağlamaktır.

Kalkınma Atölyesi, Türkiye ve uluslararası kalkınmaya destek vermek ve her ölçekteki projelerin sürdürülebilir, tekrarlanabilir ve başarılı olmasına katkı sağlamak amacıyla kurulmuş kar amaçsız bir kooperatiftir. Kalkınma Atölyesi, ayrıca sivil toplum örgütlerinin ve üretici birliklerinin yönetim, sosyal kalkınma, eğitim, çocuk ve gençlik alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi dâhilinde programlar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Atölyenin güçlü olduğu alanlar yerel kalkınma programları ve projelerin geliştirilmesi, araştırma ve kapasite geliştirme çalışmaları, gençler için kooperatifçilik hareketi, arıcılık, mevsimlik işçi göçü ve çalışan çocuklardır.

KALKINMA ATÖLYESİ'NİN GENEL AMAÇLARI

- Çocuk işçiliğiyle mücadele
- Yoksulluk ve yoksunluğun azaltılması
- Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi
- Kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet dengeli kalkınma
- Bölgesel ve uluslararası kalkınma iş birliklerinin geliştirilmesi
- Sürdürülebilir kalkınma modellerinin tasarlanması ve uygulanması

KALKINMA ATÖLYESİ'NİN AMAÇLARA YÖNELİK İLKELERİ

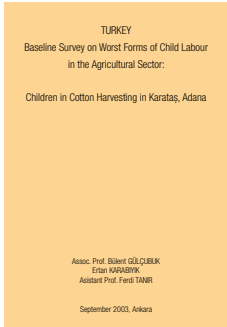
- Yoksulluk ve yoksunlukla mücadele
- Demokratik katılım
- Sürdürülebilirlik, tekrarlanabilirlik ve yaygınlaşabilirlik
- Dezavantajlılarla çalışma
- Kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet
- Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesine odaklanma

KALKINMA ATÖLYESİ'NİN 10 YILLIK KISA HİKAYESİ

2002

- Tarım Sektöründe En Kötü Biçimdeki Çocuk İşçiliği Temel Araştırması (Adana İli-Karataş İlçesinde Pamuk Toplamada Çalışan Çocuklar Örneği)

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından desteklenen ve Kalkınma Atölyesi kurucuları tarafından gerçekleştirilen bu araştırma Kalkınma Atölyesi'nin kuruluş fikrinin başlangıcını oluşturmaktadır. Araştırma, Adana'nın Karataş ilçesinde pamuk toplayan çocuk ve aileleriyle gerçekleştirilmiştir.

2003

- Türkiye'de Kalkınma Kuruluşları Rehberi

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası kapsamda "kalkınma" alanında çeşitli faaliyetlerde bulunan, plan, program ve projeler uygulayan kamu, meslek, sivil toplum (dernek, vakıf vb.), merkez, ajans, araştırma, banka, uluslararası vb. kuruluşları genel hatlarıyla tanıttığı bir rehber hazırlanmıştır. Proje İngiltere Büyükelçiliği tarafından desteklenmiştir.

2004

- Kalkınma Atölyesi 3 Kasım 2004 tarihinde 7 kurucu ortak tarafından kurulmuştur.

2005

- Ordu İli Mesudiye İlçesi Hayvancılığa Geliştirme Projesi

Mesudiye ilçesi ve köylerinde hayvancılığa ilişkin mevcut durum ve sorunların ortaya konulması, toplumun eğilimlerinin tespit edilmesi ve hayvancılığın geliştirilmesine yönelik program önerisi hazırlanmış ve projeler geliştirilmiştir. Proje Mesudiye Geliştirme Vakfı tarafından desteklenmiştir.

- Bakü Tiflis Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı Ağaçlandırma Çalışmalarının Yerinde İzlenmesi

BTC ham petrol boru hattı değişik ekolojik koşulları ve bu bağlamda da tür çeşitliliğini içermektedir. Boru hattında yapılacak "biyorestorasyon" çalışmaları planlanarak, uygulamada hangi alanlarda hangi türlerle çalışmaların hangi zaman aralıklarında başarıyla uygulanabileceğinin planlanması, planlanan uygulama sonrası başarı oranlarının Kalkınma Atölyesi tarafından izlenmesi gerçekleştirilmiştir.

2006

2007

2008

2009

- XIII. Dünya Ormancılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Arjantin, Buenos Aires).

- Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu: İzmir ve Diyarbakır Örnekleri
Zorunlu göçe maruz kalmış çocukların içinde buldukları yoksulluk ortamından nasıl etkilendiklerini ve yoksulluğu nasıl algıladıklarını onların bakış açısından ortaya koyan ve Kalkınma Atölyesi ortağı Esra Arı tarafından gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmasının alan çalışmaları Kalkınma Atölyesi tarafından üstlenilmiştir.

- Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçilerinin 0-6 Yaş Arası Çocuklarının Yaşam Halleri Araştırma Projesi

Araştırmanın temel amacı; Türkiye'de emek yoğun tarımsal üretimde gezici mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan ailelerin 0-6 yaş arası çocuklarının sosyal, bilişsel ve gelişimsel problemlerinin bilimsel yöntemlerle ortaya konulması ve elde edilen bulgulara dayanarak bu hedef grubun yaşam kalitesini yükseltecek sosyal politika önerilerinin geliştirilmesidir. Araştırma Bernard Van Leer tarafından desteklenmiştir.

2010

- Türkiye Anı Yetiştiricileri Merkez Birliği (TAB) Stratejik Planlama Çalışması

Türkiye Anı Yetiştiricileri Birliği'nin 2011-2015 yıllarını kapsayan stratejik plan çalışmasıyla Birliğin daha etkili, planlı ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak, anı yetiştiricilerinin haklarını savunmak, onların yaşam standartlarını geliştirmek ve sektörü küresel rekabete hazırlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma HasNa tarafından desteklenmiştir.

2011

- Mevsimlik Tarım Göçünden Etkilenen 6-14 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Müdahaleler Programı

Hollanda Büyükelçiliği tarafından desteklenen program mevsimlik işçi göçüne katılan 6-14 yaş grubu çocukların fındık, şekerpancarı, pamuk hasadı ve örtüaltı sebze yetiştiriciliğindeki eğitim, sağlık ve gelişme haklarına yönelik durumlarının belirlenmesi, çocuk işçiliğinden el çektilmesi için politika önerileri ile ürün bazlı model eylem planı geliştirmeyi kapsamaktadır.

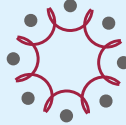
- 42. Dünya Anıcilık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Buenos Aires - Arjantin).

2012

- Anı Dostu Kent Programı Muğla'da kamuoyu ile paylaşıldı.

Kalkınma Atölyesi'nin Sosyal Kalkınma Programı'nın bir bileşeni olan Anıcilık çalışmaları kapsamında Muğla İli Anı Yetiştiricileri Birliği ile birlikte geliştirilen Anı Dostu Kent Programı Şubat 2012 ayında Muğla ilinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.

- Kalkınma Atölyesi logosu belirlenmiştir.

KALKINMA
ATÖLYESİ

- Kırsal Kesimde Çocuklar İçin Eşit Fırsatlar Model Proje; Ön Değerlendirme Araştırması

Anne Çocuk Eğitim Vakfı tarafından uygulanmakta olan proje kapsamında Kalkınma Atölyesi Tokat iline bağlı Turhal ve Zile'nin 12 köyünde ön değerlendirme araştırması gerçekleştirilmiştir.

- II. Dünya Organik Anıcilık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Meksika - San Cristobal de Las Casas)

2013

- Statkraft firması adına Siirt Çetin HES Barajı kapsamında mevcut durum ve toplumsal yatırım programı geliştirme çalışması

- Ordu İlindeki Fındık Toplama İşleri Çerçevesinde Mevsimlik Çocuk İşçiliğinin En Küçük Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Projesi

(Kalkınma Atölyesi, ILO Türkiye Ofisi tarafından uygulanmakta olan bu projenin ortağıdır.)

- Kırsal Kesimde Çocuklar İçin Eşit Fırsatlar – Model Proje: Ara Dönem Değerlendirme Çalışması

Anne Çocuk Eğitim Vakfı tarafından Tokat ilinde uygulanmakta olan proje kapsamında Kalkınma Atölyesi Tokat iline bağlı dört ilçe, 20 köyde ara dönem değerlendirme ile ön değerlendirme araştırması gerçekleştirilmiştir.

- Alpaslan 2 HES Projesi
- Hanehalkı Sosyo Ekonomik Yapı Anketi Alan Çalışması

Muş ilinde inşa edilmekte olan Alpaslan 2 HES'ten etkilenen köylere yönelik hanehalkı sosyal ve ekonomik durum tespitine yönelik veri toplama çalışması.

- Batı Karadeniz İllerinde Fındık Hasadında Mevsimlik Gezici İşçiler ve Çocuklar İçin Temel Araştırma

Batı Karadeniz bölgesinde Düzce, Sakarya ve Zonguldak illerinde fındık hasadına katılan mevsimlik gezici tarım işçileri ve onların çocuklarını kapsayan temel araştırma. Bu araştırma Ferrero tarafından desteklenmiştir.

- 43. Uluslararası Anıcilık Kongresi Apimondia 2013'e katılım sağlanmıştır (Ukrayna-Kiev)

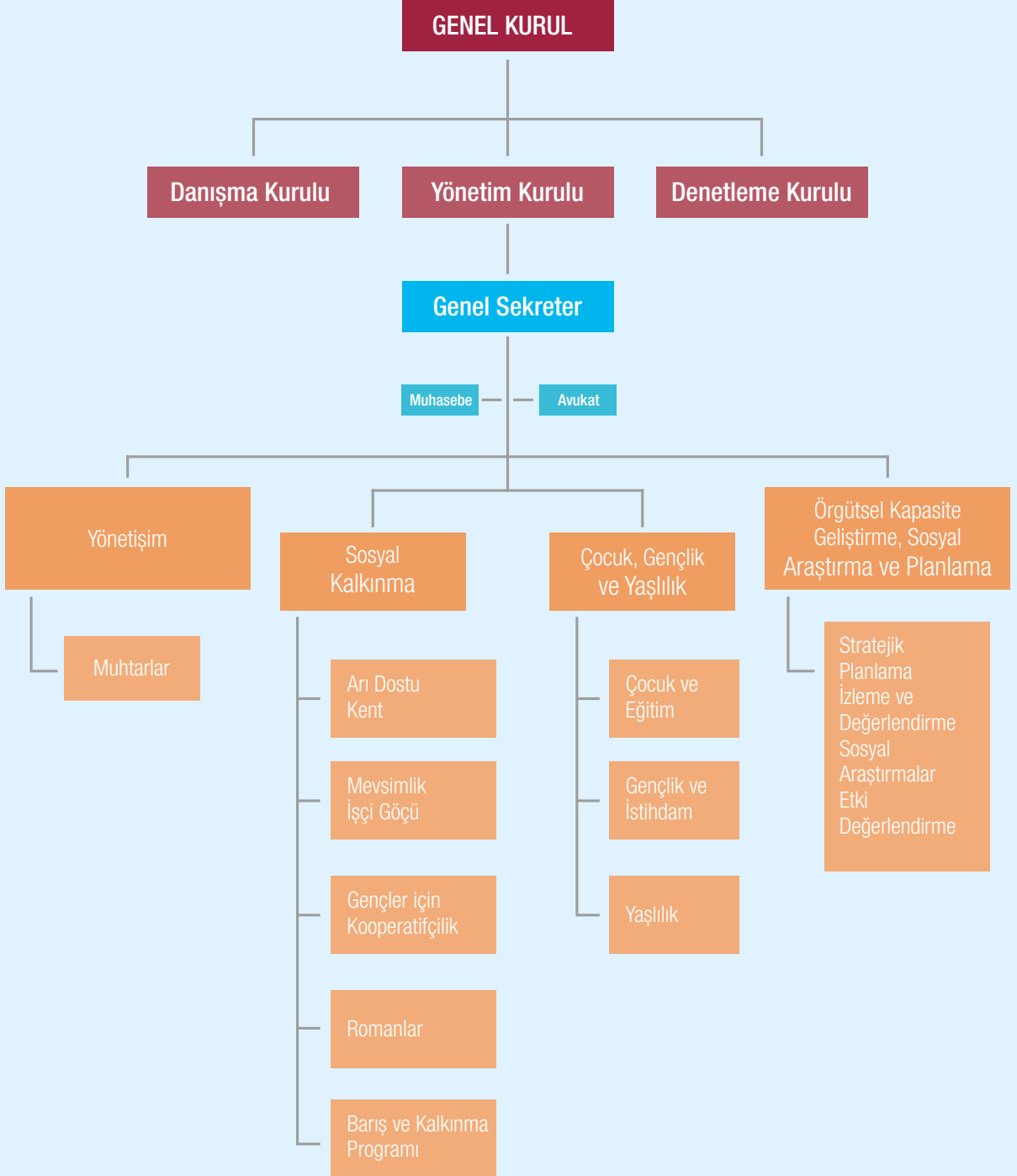
2014

- Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi, 2014

Çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi çalışmaları kapsamında boru hattı güzergahının yakın çevresindeki yerleşimlere ilişkin sosyo-ekonomik profili ortaya koymak ve boru hattından etkilenen köy ve parsellerdeki halkın sosyo ekonomik ve varlık envanter bilgilerinin tespitine ilişkin ön bilgi sağlamak amacıyla, arazi sahibi veya kullanıcı anketi, muhtar görüşmeleri ve kadın odak grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada kapsamında 20 il, 69 ilçe ve 150 köy araştırma kapsamına alınmıştır.

- III. Dünya Organik Anıcilık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (İtalya - Bologna)

KALKINMA ATÖLYESİ ÖRGÜTLENMESİ

KALKINMAYA
KATKI VERENLER
GENÇLERLE
BULUŞUYOR

GENÇLER
SOSYAL
KALKINMAYA
KATILİYOR

f kalkınmaya katkı verenler

@kalkinmayakatki

in kalkınmaya katkı verenler

kalkınma atölyesi

Sosyal kalkınma çalışmalarında aktif rol üstlenmiş farklı meslek alanlarındaki kişiler ve kurumların deneyimlerinin derlendiği ve ileri seviyedeki çalışmalarını da teşvik edici bir çalışma olan **KALKINMAYA KATKI VERENLER PROGRAMI** Kalkınma Atölyesi Kooperatifi tarafından 2013 yılında başlatılmıştır. Bu bağlamda programın uygulanması için Kalkınma Atölyesi öz kaynakları, hayat hikayeleri yazılanların destekleri, gönüllülerin emekleri ve bağışları, yayın setlerini gençlere hediye etmek isteyen kişi ve kurumların katkıları, sponsorlar ve proje karşılığı alınacak ayni ve nakdi desteklerden oluşan **KALKINMAYA KATKI VERENLER FONU** oluşturulmuştur.

Nihai amacı **GENÇLERİN SOSYAL KALKINMAYA KATILMASI** olan bu program altı bileşenden oluşmaktadır:

1. Sosyal kalkınma yaşam deneyimleri yayın setlerinin hazırlanması.
2. Sosyal kalkınmacıların gençlerle buluşması.
3. Gençlerin katılacağı çalışma ziyaretleri.
4. Alternatif yöntemlerle eğitim kampları.
5. Gençlere sosyal kalkınma alanında istihdam olanakları için rehberlik verilmesi.
6. İleri yaştaki profesyonellerin gençlerle sürekli iletişiminin sağlanması.

Tüm bunları yaparken de gençlerin kendi aralarında ve sosyal kalkınma profesyonelleriyle iletişim halinde olacakları, bilgi, deneyim ve geri bildirimlerini paylaşım ve aktif olarak katılım sağlayacakları bir sosyal medya ağı oluşturulması hedeflenmektedir.

Kalkınma Atölyesi yerel, bölgesel, ulusal ve küresel sosyal kalkınmanın yeni aktörleri olacak bu gençlerin farkındalıklarını ve kapasitelerini artırmak için pratik araçlar ve ilgili bilgiyi sağlayacak **KALKINMAYA KATKI VERENLER GENÇLERLE BULUŞUYOR, GENÇLER SOSYAL KALKINMAYA KATILİYOR** Programına sizlerin de desteğini bekliyor.

Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama,
Üretim ve İşletme Kooperatifi

Program Bileşenleri

 kalkınmaya katkı verenler

 @kalkinmayakatki

 kalkınmaya katkı verenler

 kalkınma atölyesi

Kooperatifçilik; sermayenin tek bir kişinin veya grubun elinde toplandığı özel işletme biçimlerine alternatif olarak, bu tip işletmelerin neden olduğu yoksulluk, adaletsiz gelir dağılımı, işçilerin sömürüye açık oluşu gibi sorunlara bir çözüm arayışı içinde doğmuş özel bir işletme biçimidir. Kooperatif işletmelerini diğer özel işletmelerden ayıran başlıca unsurlar, kooperatif bünyesindeki her bireyin sermayeye katkıda bulunması, yalnızca kâr amacı güdülmemesi ve herkesin kooperatif içinde eşit derecede oy hakkına sahip olmasıdır.

Kooperatif, “co-operation” sözcüklerinden türemiştir ve sözcük anlamı birlikte çalışmak, iş birliğiyle bir şeyler ortaya koymaktır. Ancak kooperatifçiliğe yüklenen anlamlar ve değerler, sözcük anlamından çok daha öteye gidiyor. Kooperatifçiliğin sahip olduğu değerler arasında ucuz ve kaliteli üretim yapma, adil fiyatlandırma, dayanışma, üreticiyle tüketiciyi aracısız buluşturmaktır. Bu değerler, hizmet veya mal üreticilerinin üretimlerini kolaylaştırdığı gibi, üreticiyi serbest piyasa koşulları içinde daha dayanıklı hale getirir. Tüketiciye, alacağı mal veya hizmetin hem kaliteli olduğu hem uygun fiyatla sunulduğu garantisini verir. Piyasadaki diğer özel işletmelerle rekabet edecek güce sahip olması bakımından, gerek ürün satış fiyatları gerekse ham madde fiyatları konusunda dengeleyici unsur olur. Örneğin, bir kooperatifin daha ucuza sattığı bir ürün daha çok tercih edileceği için, öteki özel kuruluşların da fiyatlarını düşürmeleri gerekecektir.

KALKINMA
ATÖLYESİ